

STENSÄTTNINGAR OCH JÄRNFRAMSTÄLLNING

Arkeologisk utredning steg 2, inom fastigheten Våmb 30:10 i Våmbsocken,
Skövde kommun, Västergötland, Västra Götalands län

Arkeologisk utredning steg 2

Rapporter från Arkeologikonsult 2016:2941

ÅSA BERGER

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Utsikt från utredningsområdet mot skogen på Sydbillingen. Foto från N.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2016

Detta verk är licensierat under en Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens. Licenstexten finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv> eller genom att skriva till Creative Commons, 543 Howard Street, 5th Floor, San Francisco, California, 94105, USA.

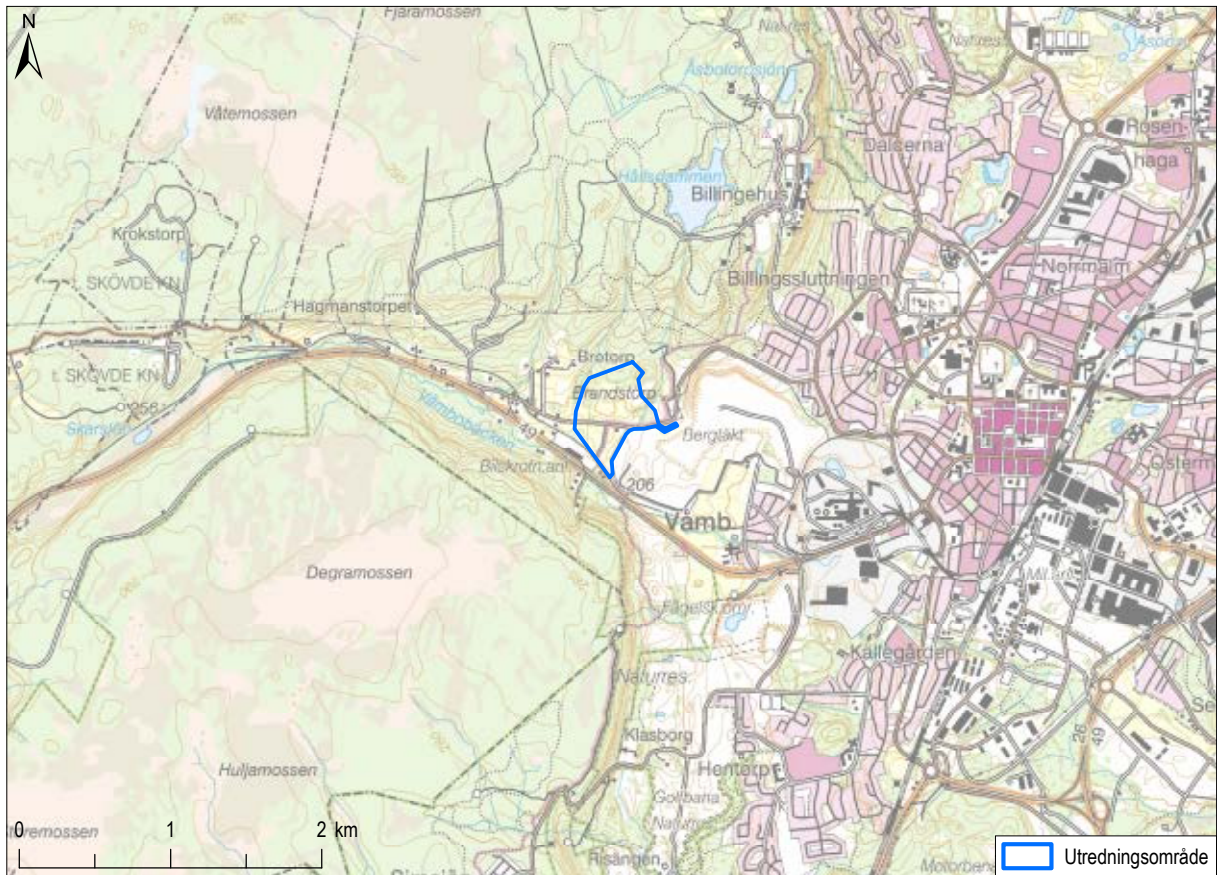
SAMMANFATTNING

I samband med att Cementa planerade att utvidga sitt kalkstensbrott i Våmb i utkanten av Skövde utförde Arkeologikonsult en arkeologisk utredning, steg 2. Vid söschaktning påträffades spår av järnframställning som kunde dateras till 410–600 e.Kr. Fyra lämningar som tidigare hade bedömts som osäkra undersöktes. Det visade sig att tre av dessa var gravar och kunde registreras som fornlämningar medan den fjärde var ett odlingsröse och därmed inte var fornlämning. En husgrund som tillhört gården Brandstorp påträffades och bedömdes vara övrig kulturhistorisk lämning. Området vid torpet Bäckatorp bedömdes kunna ha lämningar från åtminstone 1700-talets slut men inget av antikvariskt intresse påträffades vid söschaktningen som dock begränsades av kraftig växtlighet.

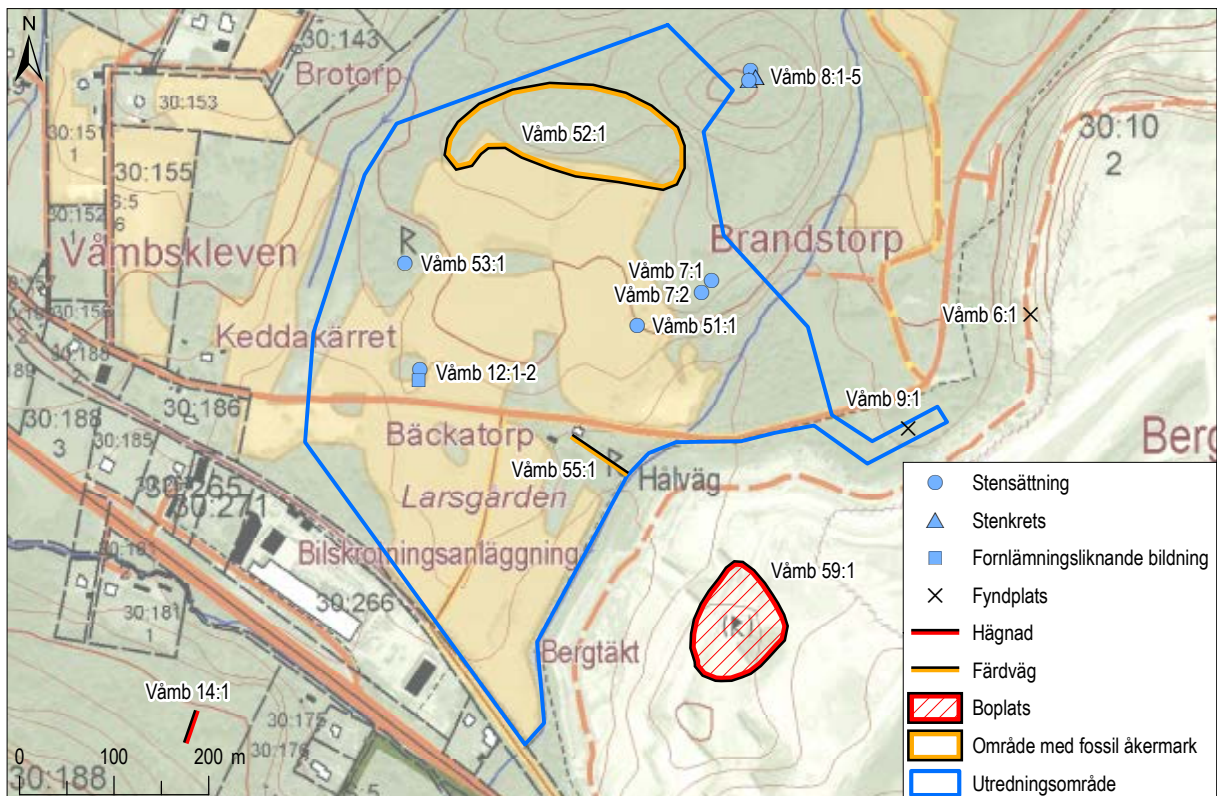
Ett stenblock med runda gropar som först misstänktes vara skålgropar men sedan bedömdes som borrhål registrerades som fornlämningsliknande lämning. Ett område med fossil åker i form av terrasser, odlingsrösen och vallar undersöktes. Datering av kol från några av strukturerna gav inget entydigt svar om lämningarnas ålder utan visade på en lång användningstid mellan omkring år 1500 till sent 1900-tal. Vid en av vallarna påträffades ett lager med keramik samt slagg från järnframställning och smide. Lagret indikerar att en boplats kan ha legat på den plana ytan ovanför vallen. Det har registrerats som fornlämning men har inte avgränsats och karakteriserats (för en mer detaljerad genomgång av resultaten se tabell och karta på sidan 30 och 31).

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	4
INLEDNING	7
SYFTE	7
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ	7
UTFÖRANDE	8
RESULTAT	8
Våmb 7:1–2, möjliga gravar	8
Våmb 51:1, stenröse	10
Våmb 12:1 och 2, möjliga gravar	12
Objekt A, husgrund tillhörande Brandstorp	14
Objekt B, stenblock med gropar	16
Sökschaktning, objekt C, D, E och F	17
Bäckatorp	20
Våmb 52:1, fossil åker, spår av äldre odlingsaktiviteter	22
Objekt G, boplatslämningar inom fornlämning Våmb 52:1	27
Fynd	28
Analyser	30
Antikvarisk bedömning av lämningar inom utredningsområdet	30
REFERENSER	32
Litteratur	32
Historiska kartor	32
ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER	33
BILAGOR	34
Bilaga 1. Schaktbeskrivning	34
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivning	38
Bilaga 3. Fynd	40
Bilaga 4. ¹⁴ C-analys	41
Bilaga 5. Metalldetektering	43

Figur 1. Utredningsområdet markerat på Terrängkartan, skala 1:50 000.

Figur 2. Fornlämningsanläggningar (FMIS) i utredningsområdets närområde markerade på Fastighetskartan, skala 1:8 000.

INLEDNING

Arkeologikonsult har på uppdrag av länsstyrelsen i Västra Götalands län genomfört en arkeologisk utredning, steg 2, inom fastigheten Våmb 30:10, Våmbsocken, Skövde kommun (Lst dnr 431-22986-2015).

Anledningen var att Cementa planerade att utvidga sitt kalkstensbrott inom det aktuella området (fig 1).

SYFTE

Syftet med utredningen var att alla lämningar inom området skulle vara kända och bedömda avseende fornlämningsstatus då utredningen genomförts. Detta innebar att:

- Fastställa typ och antikvarisk status för RAÄ Våmb 7:1–2, 12:1–2 och 51:1.
- Utredda om det finns ytterligare, tidigare okända, fornlämningar inom utredningsområdet.
- Undersöka om det finns bebyggelse lämningar vid Bäckatorp och i så fall i möjligaste mån bestämma dessa till tid och antikvarisk status.
- Inom området med fossil åker, RAÄ Våmb 52:1, få fram dateringar för att fastställa vilka/vilken delar/del av området som kan bedömas vara fornlämning.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Undersökningsområdet är beläget i odlingslandskapet på platåberget Billingens östsluttning (fig 2). Terrängen är kuperad och höjden över havet varierar mellan 205 meter i sydost och 230 meter i nordost. Större delen av området består av vall med åkerholmar men norra delen är beväxt med tät lövskog och enstaka granar.

Delar av den aktuella ytan har varit odlad åtminstone sedan 1700-talet men sannolikt ännu längre. I historisk tid har området varit utmarker till Våmb samt delar av inägomarken till numera övergivna Brandstorps by. Troligen är Våmb den ursprungliga byn och Brandstorp en avstyckning tillkommen i skiftet vikingatid/medeltid. Markarrondering och bebyggelse lägen kan för Våmb del följas i de historiska kartorna från 1692 och framåt, medan Brandstorps ägor är karterade från och med storskiftet hundra år senare. I söder ligger Bäckatorp, noterat på storskifteskartan över Våmb 1788 och det går troligen tillbaka till ett rytтарыtorp omnämnt på kartan från 1692. Hålvägen Våmb 55:1 vid Bäckatorp är belagd från 1600-talet men är sannolikt äldre. Torpbebyggelse har också funnits i västra delen av området, belagd vid laga skiftet 1846

men numera helt överodlad. Det fossila åkersystemet Våmb 52:1, väster om Brandstorp, kan säkert dateras till 1700-talet men kan, åtminstone delvis, vara äldre.

Övriga kända fornlämningar inom undersökningsområdet utgörs av gravar, vars karaktär och placering i landskapet antyder en datering till sen bronsålder/äldre järnålder. Tidigare undersökta gravar i närområdet har i huvudsak daterats till romersk järnålder. Flertalet har gett ett påfallande rikt fyndmaterial och visar att området utgjort en del av den centralbygd som fanns kring Sydbillingen från århundradena kring Kristi födelse. En boplats (Våmb 59:1) undersöktes 2001 och daterades till äldre romersk järnålder. Bland 286 avfallsgropar, härdar, stolphål, nedgrävningar, sotfläckar m.m. identifierades flera långhus och fyra järnugnar. Äldre perioder representeras av lösfynd av en håleggad flintyxa i östligaste delen av UO (Våmb 9:1) och en skafthälsyxa där det nu är bergtäkt (Våmb 4:2).

Inför områdets exploatering har en kulturhistorisk förstudie (Henriksson m. fl. 2012) och en arkeologisk utredning etapp 1 (Carlsson 2015) utförts.

UTFÖRANDE

Fältarbetet utfördes av två arkeologer under två veckor 12–23 oktober 2015. Utvalda objekt inom området undersöktes med maskin för att avgöra deras antikvariska status samt om möjligt datera dem. Sökschakt grävdes i anslutning till de redan registrerade lämningarna samt inom andra lämpliga ytor. I delar av området utfördes

också viss inventering. Fynd som bedömdes kunna utgöra dateringsunderlag eller kunna karaktärisera lämningarna tillvaratogs. Utvalda ytor och anläggningar metalldetekterades. Schakt, påträffade anläggningar, prover och fynd mättes in med GPS och dokumenterades på digital blankett samt fotograferades.

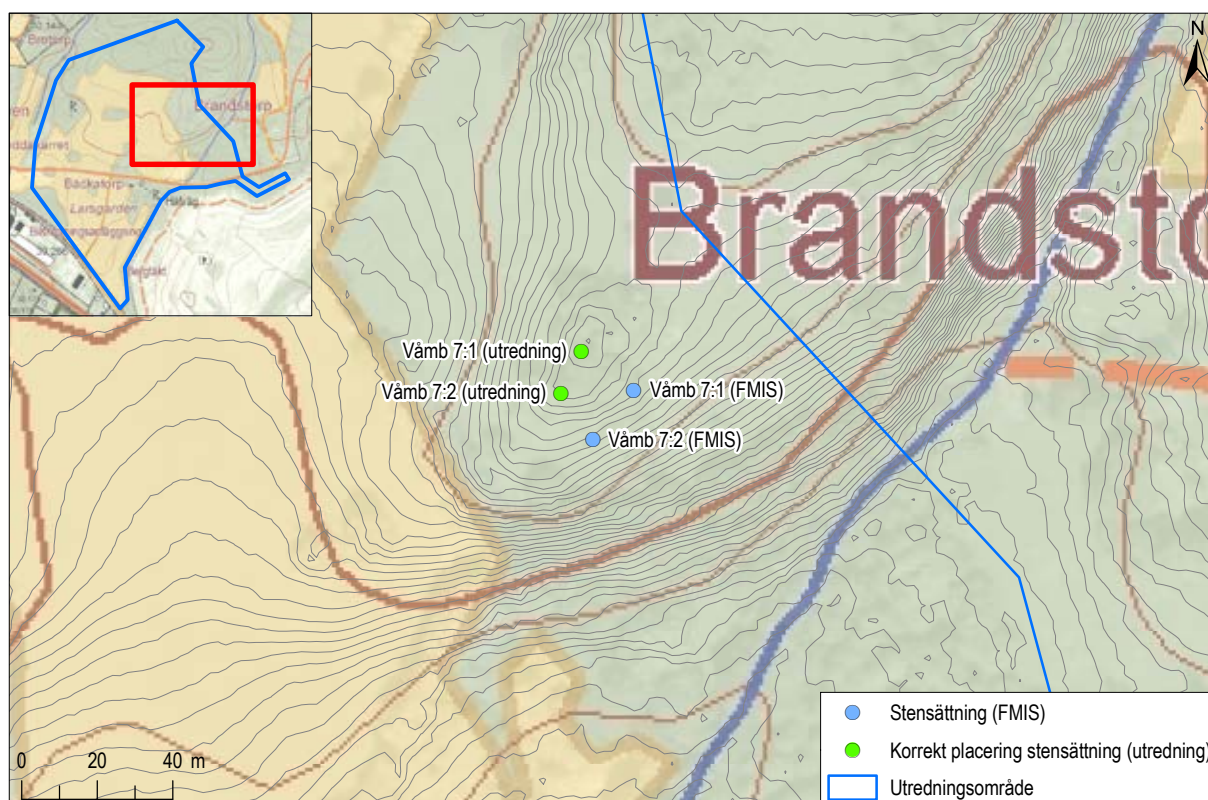
RESULTAT

Våmb 7:1–2, möjliga gravar

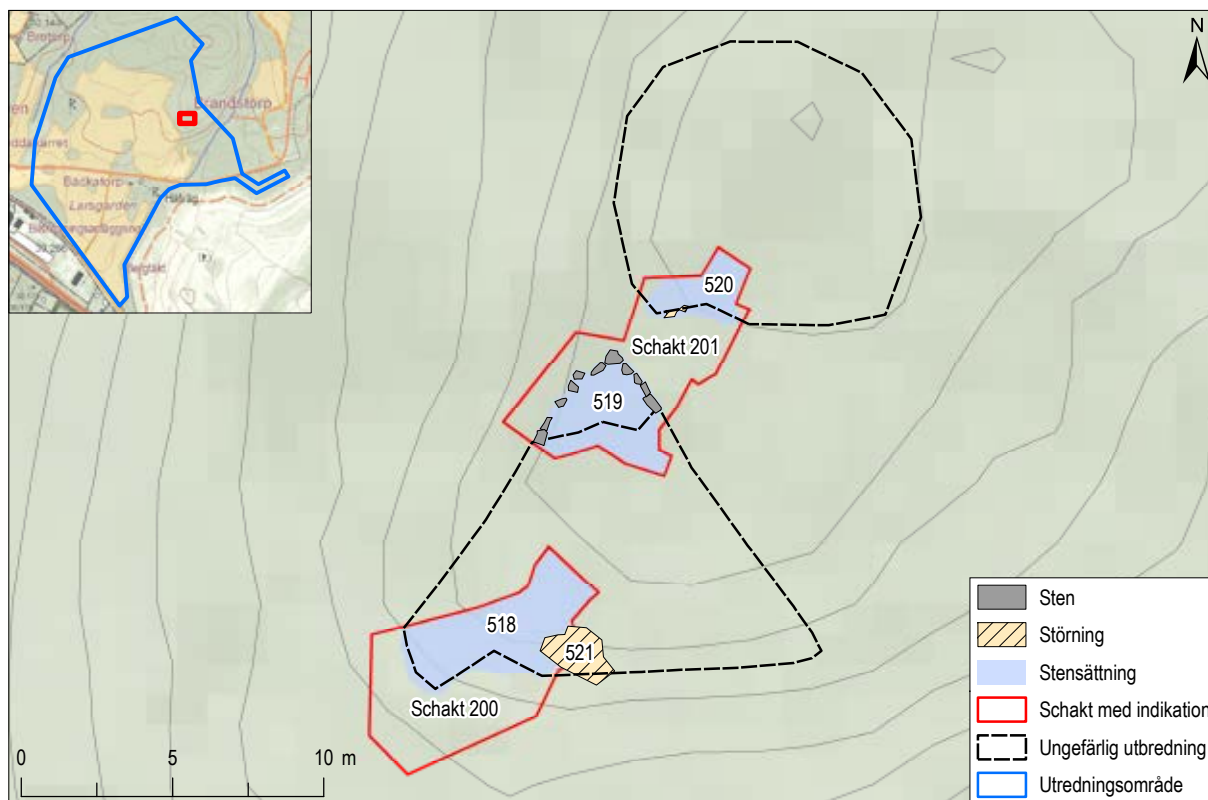
Lämningarna var inlagda i fornminnesregistret med viss förskjutning. Deras läge har därför justerats på de kartor som redovisas här (fig 3). De var från början registrerade vid inventeringen 1959 och beskrevs då som två runda stensättningar, 10–11 respektive 8 meter i diameter och 0,2 respektive 0,1–0,2 meter höga. Den största kunde möjligen utgöra en tresidig stensättning med 12 meter långa sidor och uddar åt N, SO och VSV. På Ekonomiska kartan från 1960 är båda stensättningarna markerade med prickad linje

och marken runt omkring impedimentet är uppodlad. Fram till impedimentet leder en väg från Brandstorp i öster. Vid inventeringen 1984 beskrevs de som sannolika naturbildningar med påförd odlingssten. Man ansåg dock att de ändå borde ”beaktas vid ev. borttagande”.

Vid föreliggande utredning var båda anläggningarna kraftigt överväxta och de syntes bara som svaga förhöjningar i terrängen, endast enstaka stenar syntes i ytan och sly och flera stora björkar växte på och runt omkring dem.

Figur 3. Karta med korrekt placering för Våmb 7:1 och 7:2 med höjdkurvor med 1 meters ekvidistans. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Figur 4. Schaktplan över stensättning 518–520/Våmb 7:1 och 7:2 med schakt, påträffade anläggningar och stensättningarnas förmodade utbredning med höjdkurvor med 1 meters ekvidistans. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Två schakt togs upp på och i anslutning till lämningarna. Två tydliga anläggningar påträffades, 519 och 520 (fig 4). Anläggning 519 hade en tydlig kantkedja i nordost, lagd av rektangulära naturstenar 0,2x0,4–0,3x0,6 meter stora (fig 5). Nordvästra kanten var slarvigare lagd med mer oregelbundna stenar, kanske utrasade i slutningen. Man kunde ana en inre rundad kantkedja i nordvästra delen. Anläggningen var helt fylld med rundade 0,15–0,30 m stora stenar som låg direkt under grästorven.

Figur 5. Kantkedjan i norra delen av 519, sannolikt ett av hörnen i en tresidig stensättning. Foto från NNV.

Ungefär 3 meter söder om den del av 519 som renats fram framkom ytterligare en stenpackning (518) av 0,07–0,43 m stora stenar i slutningen mot söder (fig 6). En del röjsten låg längst ned mot en stenfri, tidigare odlad yta i söder och stenpackningen hade lösa och otydliga kanter i detta parti. Det var svårt att avgöra vad som var röjsten och vad som ingick i anläggningen. I norra delen av schaktet var dock stenpackningen fast och tydlig och låg direkt under torven. I öster fanns en skada i form av en nedgrävning (521),

Figur 6. Stenpackningen 518 som sannolikt utgör södra delen av en tresidig stensättning. Foto från S.

stenar från nedgrävningen låg löst bredvid. Vid rensning och metalldetektering påträffades flera tomhylsor och nedgrävningen har därför tolkats som ett jaktvärn eller skyttevärn.

De två anläggningarna 518 och 519 utgör sannolikt en och samma och bör vara den tresidiga stensättning som syntes vid registreringen 1959. Sedan dess har den täckts av växtlighet och är inte längre lika tydlig. Efter schaktningen syntes dock en tydlig udd mot norr med en kraftig kantkedja. Anläggningens södra del var skadad av en nedgrävning och tidigare odling och var inte lika distinkt. En förmodad utbredning, baserad på det som syntes i schakten, har ritats in på planen (fig 4). Anläggningens storlek med 12 meter i sida överensstämmer med beskrivningen vid den ursprungliga inventeringen.

Bara 1,5 meter nordost om den tresidiga stensättningen fanns ytterligare en förhöjning i terrängen (520). Den var beväxt med en kraftig björk samt sly och nyponbuskar. Vid schaktning påträffades ett lager med 0,08–0,15 meter stora stenar i anläggningens yta. Dessa uppfattades som löst liggande och antogs först utgöra röststen från den intilliggande åkerytan. För att anläggningens karaktär skulle kunna avgöras avlägsnades det lösa stenlagret med hjälp av maskin. Under detta framkom en fast, tydlig stenpackning av 0,1–0,45 m stora stenar. Vid schaktningen avlägsnades också två 0,5x0,3 meter stora stenar ute i kanten. Dessa kan ha utgjort en del av kantkedjan men det var svårt att avgöra eftersom anläggningen var skadad av ett metallrör fastgjutet i betong och sten i denna del. De stora träd som växte i västra kanten hindrade vidare schaktning, det var dock tydligt att det rörde sig om en anlagd stensättning cirka 9 meter i diameter. Träden hindrade också en noggrann inmätning och därför gjordes en manuell uppmätning. Anläggningens förmodade utbredning har markerats på planen (fig 4).

I samband med schaktningen utfördes metalldetektering av anläggningarna (bilaga 5). Utslag för metall fanns på tre platser. En av dessa bestod av en spik medan de två andra inte undersöktes eftersom de låg nere i stenpackningen på anläggning 518.

De två stensättningarna registrerades som fornlämning. Ytterligare anläggningar kan finnas i anslutning till de påträffade.

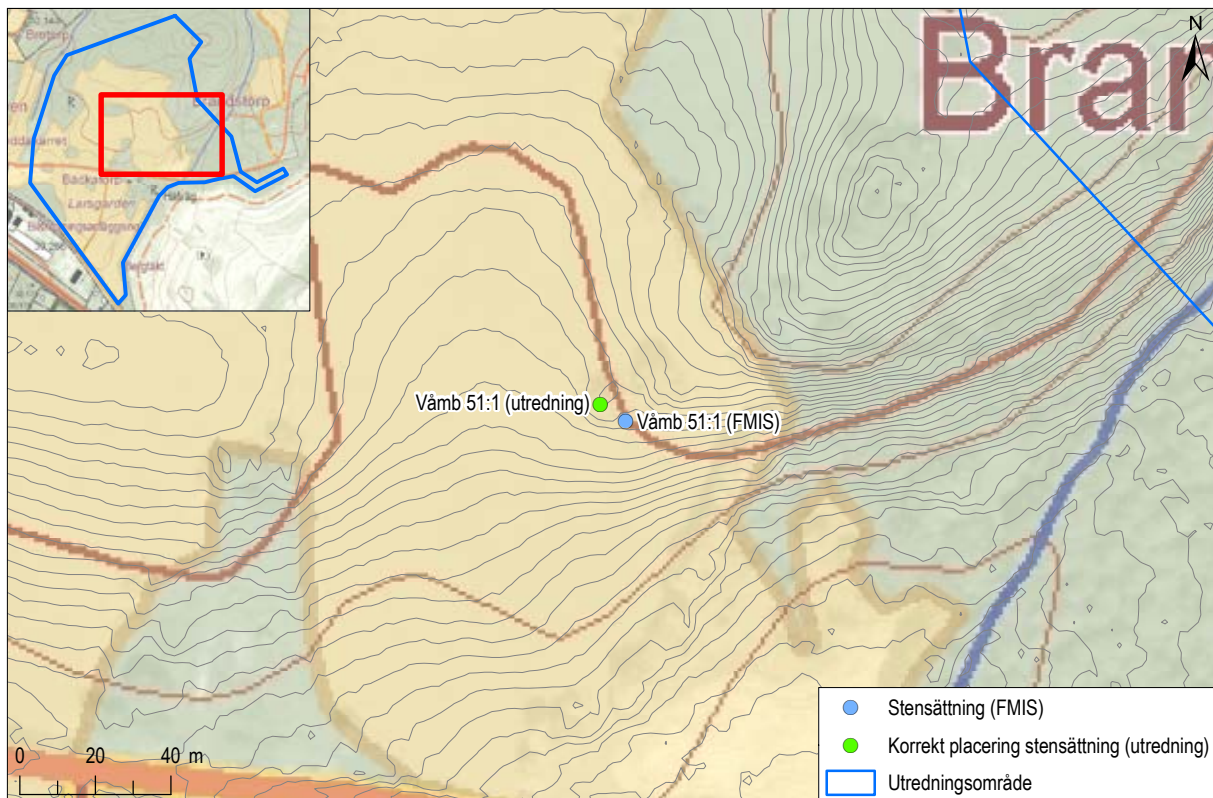
Våmb 51:1, stenröse

Lämningen var inlagd i fornminnesregistret med viss förskjutning. Deras läge har därför justerats på de kartor som redovisas här (fig 8). Röset (517) som var 10,5 meter i diameter låg på en åkerholme i en flack sluttning mot sydväst. Vid inventeringen 1984 hade det bedömts som en möjlig stensättning baserat på form och läge. I den sydvästra halvan låg en mängd 0,8–1,1 m stora stenar pålagda relativt löst och i denna del växte också tät sly och nyponbuskar. I östra delen växte stora träd.

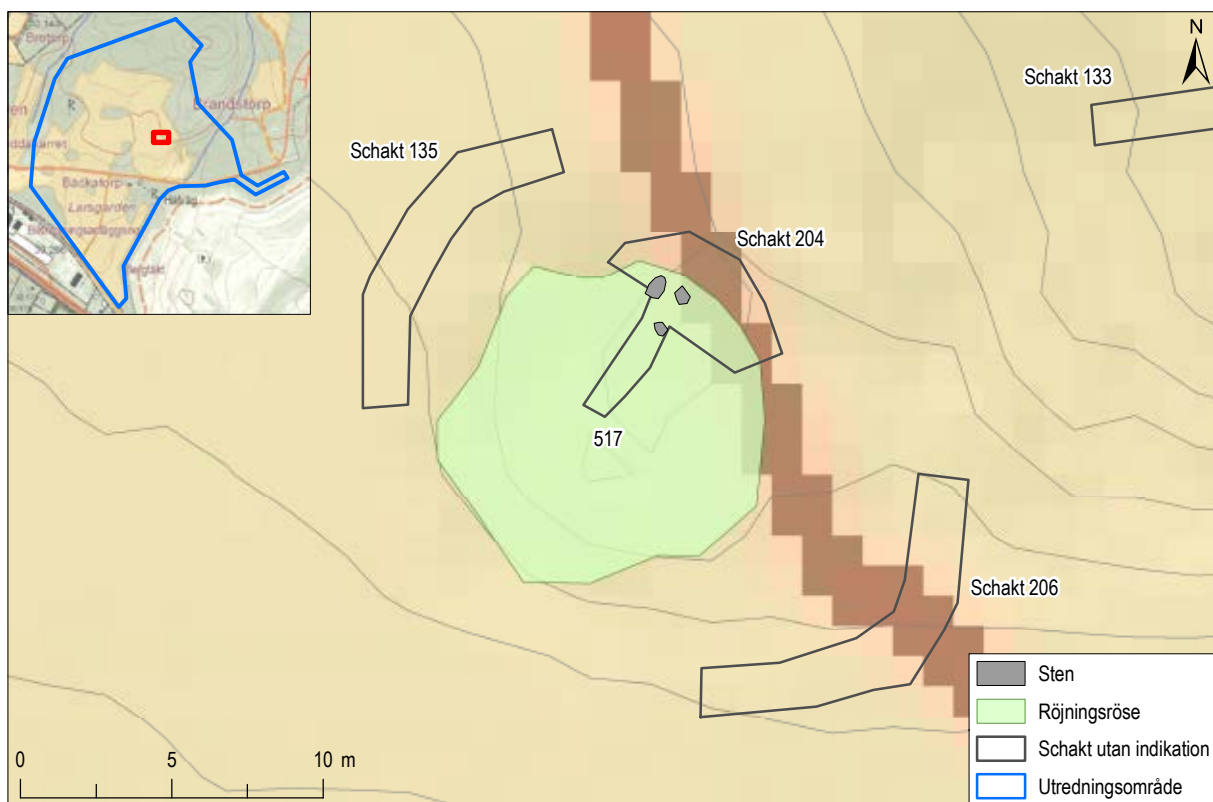
Ett schakt grävdes genom röset för att avgöra dess karaktär (fig 9). Röset visade sig bestå av blandat material från knytnävsstora till 0,6x0,8 meter stora stenar. I rösets mitt påträffades ett 0,9x1,15 m stort, markfast stenblock och upp mot detta låg stenar slängda. Jorden i röset var lucker och i ploglagret som låg under stenarna i norr påträffades en del av skaftet till en kritpipa. Det blandade materialet och det stora blocket i mitten visar på att stenarna slängts upp efterhand som marken runt omkring odlats och att det ska kategoriseras som ett röjningsröse och därmed inte utgör fornlämning. Röset registrerades som övrig kulturhistorisk lämning. Schaktning i åkermarken i anslutning till röset uppvisade inget av antikvariskt intresse.

Figur 7. Röjningsröset (Våmb 51:1) var uppbyggt kring ett markfast block. Foto från NO.

Figur 8. Karta med korrekt placering för Våmb 51:1 med höjdkurvor med 1 meters ekvidistans. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Figur 9. Schaktplan över röjningsröset 517/Våmb 51:1 med höjdkurvor med 1 meters ekvidistans. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Våmb 12:1 och 2, möjliga gravar

I fornminnesregistret var lämningarna registrerade som en eventuell rund, höglignande stensättning (12:1) och en stensättningsliknande bildning (12:2). Vid inventeringen 1984 antogs de vara naturbildningar och var därför registrerade som övrig kulturhistorisk lämning. Den branta åkerholme där lämningarna låg (fig 10) var kraftigt överväxt av buskar, sly och stora aspar och de iakttagelser som gjorts vid inventeringen 1959 och 1984 kunde inte bekräftas vid utredningstillfället. Eftersom den ursprungliga inmätningen i fornminnesregistret också var något förskjuten var det oklart vilken placering de lämningar som redovisades i registret verkligen hade. Hela den östra kanten på impedimentet var belamrat med sten och den västra kanten var så brant att ingen schaktning kunde företas där.

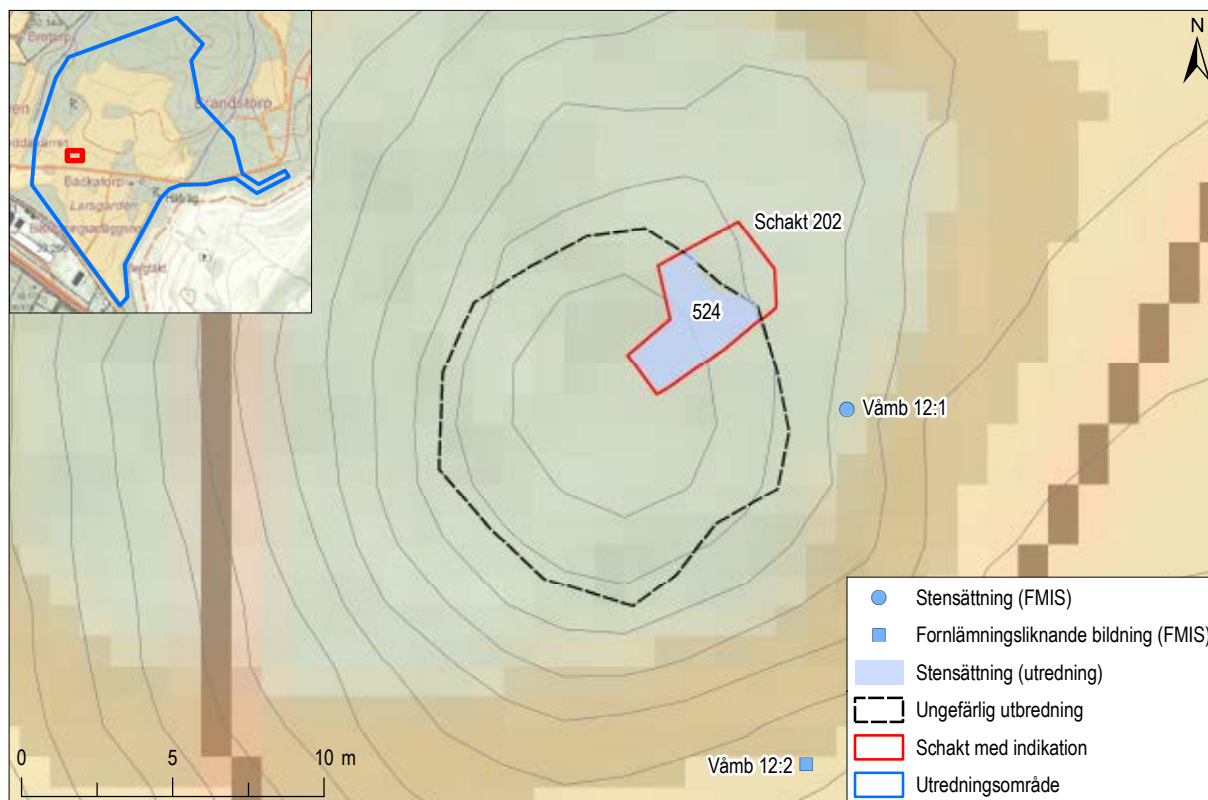
På åkerholmens krön anades en förhöjning och enstaka stenar syntes i ytan. Detta var sannolikt den möjliga stensättningen (Våmb 12:1). Ett schakt grävdes i

nordöstra delen av förhöjningen (fig 11). För att nå fram till den del som var tillräckligt flack för att schakta flyttades ett par stenar i ett röjningsröse i norra kanten av åkerholmen. Schaktet förlades så att inga av de stora träden berördes. Vid schaktningen påträffades en tydlig stenpackning (fig 12) direkt under grästorven uppe på krönet (524). Det kunde omöjligt röra sig om röjsten eftersom åkerholmen var så pass brant och hög. Dessutom hade stenmaterialet jämn storlek och låg fast. Stenpackningen upphörde tvärt i nordväst men ingen tydlig kantkedja kunde iaktas. Det var mycket svårt att avgöra anläggningens höjd eftersom stenpackningen var draperad över åkerholmens krön. Detta har gett den en höglignande form även om den kanske inte har byggts upp särskilt mycket, höjden uppskattades till minst 0,7 meter. Lämningen registrerades som fornlämning.

Den andra registrerade lämningen 12:2 kunde inte lokaliseras men det är sannolikt att ytterligare lämningar kan finnas i anslutning till stensättningen på krönet.

Figur 10. En svag förhöjning syntes längst upp på krönet på den branta åkerholmen. Foto från SV.

Figur 11. Schaktplan över stensättning 524/Våmb 12:1 med höjdkurvor med 1 meters ekvidistans. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Figur 12. Stenpackningen 524 var draperad över åkerholmens krön. Foto från N.

Objekt A, husgrund tillhörande Brandstorp

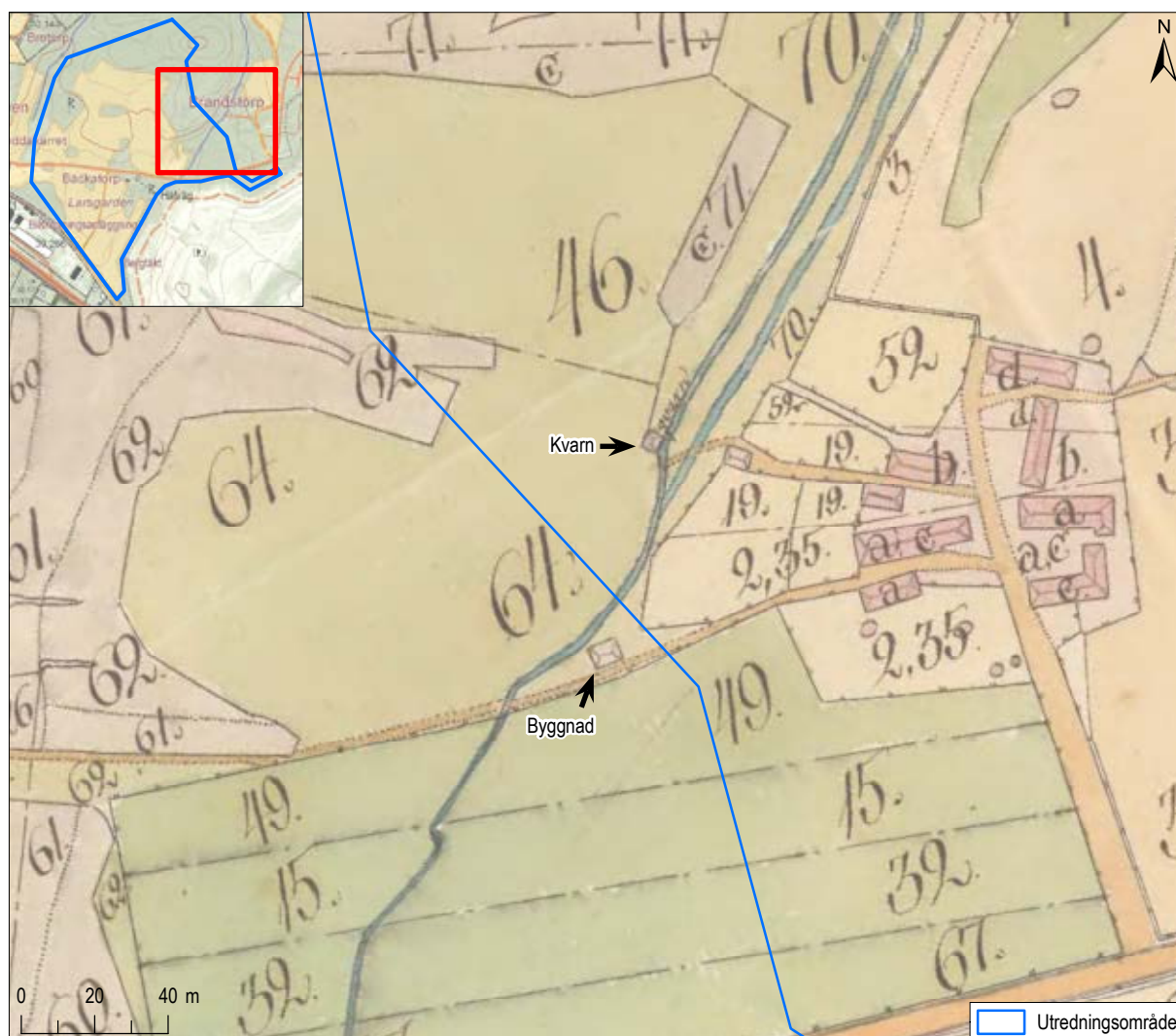
På 1792 års karta över Brandstorp redovisas en liten byggnad utmed Hålldammsbäcken, sydväst om själva byn (fig 13). Vilken funktion byggnaden har haft är oklart. På kartan från 1792 redovisas ytterligare en byggnad utmed bäcken, något längre norr ut, utanför det aktuella undersökningsområdet. Denna är tydligt märkt "quarn". På kartan löper också en väg söder om huset och upp för slänten och ut i åkermarken i väster.

På denna plats påträffades en kraftigt överväxt husgrund (526) med en stenmur i västlig riktning utmed ån (fig 14). Bäckens verkliga lopp avviker från det som visas på Fastighetskartan och den rinner egentligen utmed husgrunden och muren (fig 15).

Vägen som löper förbi byggnaden på den äldre kartan kunde inte lokaliseras vid undersökningen eftersom området täcktes av mycket tät vegetation och det inte fanns tid för en noggrann inventering.

Husgrunden som påträffades vid bäcken redovisas inte på några kartor efter 1792. Byggnadens läge vid bäcken, avskilt från själva gården, tyder på att det kan rör sig om en smedja. Byggnader med brandfarlig verksamhet brukade ofta placeras en bit bort för att undvika våldeld.

För att man säkert ska kunna fastställa byggnadens funktion måste den undersökas närmare. Husgrunden har registrerats som fornlämning enligt Riksantikvarieämbetets rekommendationer. Det samma gäller för vägen om den kan lokaliseras.

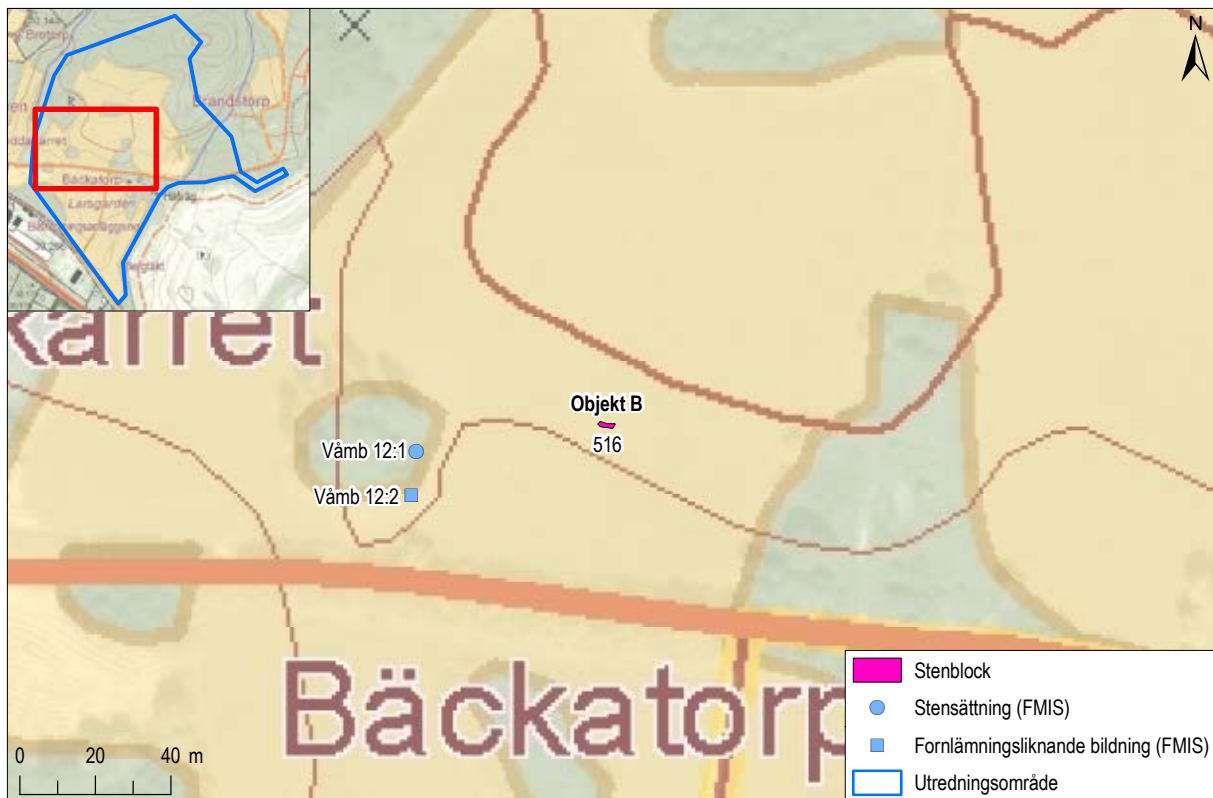
Figur 13. På 1792 års storskifteskarta över Brandstorp finns en liten byggnad utritad nere vid ån, skala 1:2 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Figur 14. Husgrunden (objekt A/526) vid ån var kraftigt överväxt med sly. Foto från SV.

Figur 15. Karta med husgrunden (objekt A/526) utmärkt. Hålldammsbäcken har i verkligheten ett annat lopp, längre åt öster utmed husgrunden och muren. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Figur 16. Ute i åkermarken låg ett stort diabasblock. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Objekt B, stenblock med gropar

Ute i åkermarken ca 45 meter öster om det branta åkerimpedimentet låg ett 4,3x0,95 meter stort markfast stenblock (fig 16). I blockets västra ände fanns tre gropar som vid första anblicken verkade utgöra skålgropar (fig 17). Groparna var mellan 71 och 85 millimeter i diameter och mellan 27 och 45 millimeter djupa. Groparna var skarpa och distinkta och runt kanterna hade stenen flagnat vilket tyder på att de borrats snarare än formats med stenredskap så som oftast är fallet med skålgropar. Blocket är av diabas (muntlig uppgift Cementas geologer) och det är en mycket hård bergart. Även om skålgropar förekommer i diabas så verkar man ha föredragit mjukare bergarter (muntlig uppgift Sven-Gunnar Broström). De flesta registrerade skålgroparna på Billingen är gjorda i gnejs och mellan 3 och 25 millimeter djupa. Baserat på ovanstående uppgifter har de aktuella groparna tolkats som sentida borrhål och registrerats som övrig kulturhistorisk lämning.

Figur 17. De borrade groparna i diabasblocket. Foto från V.

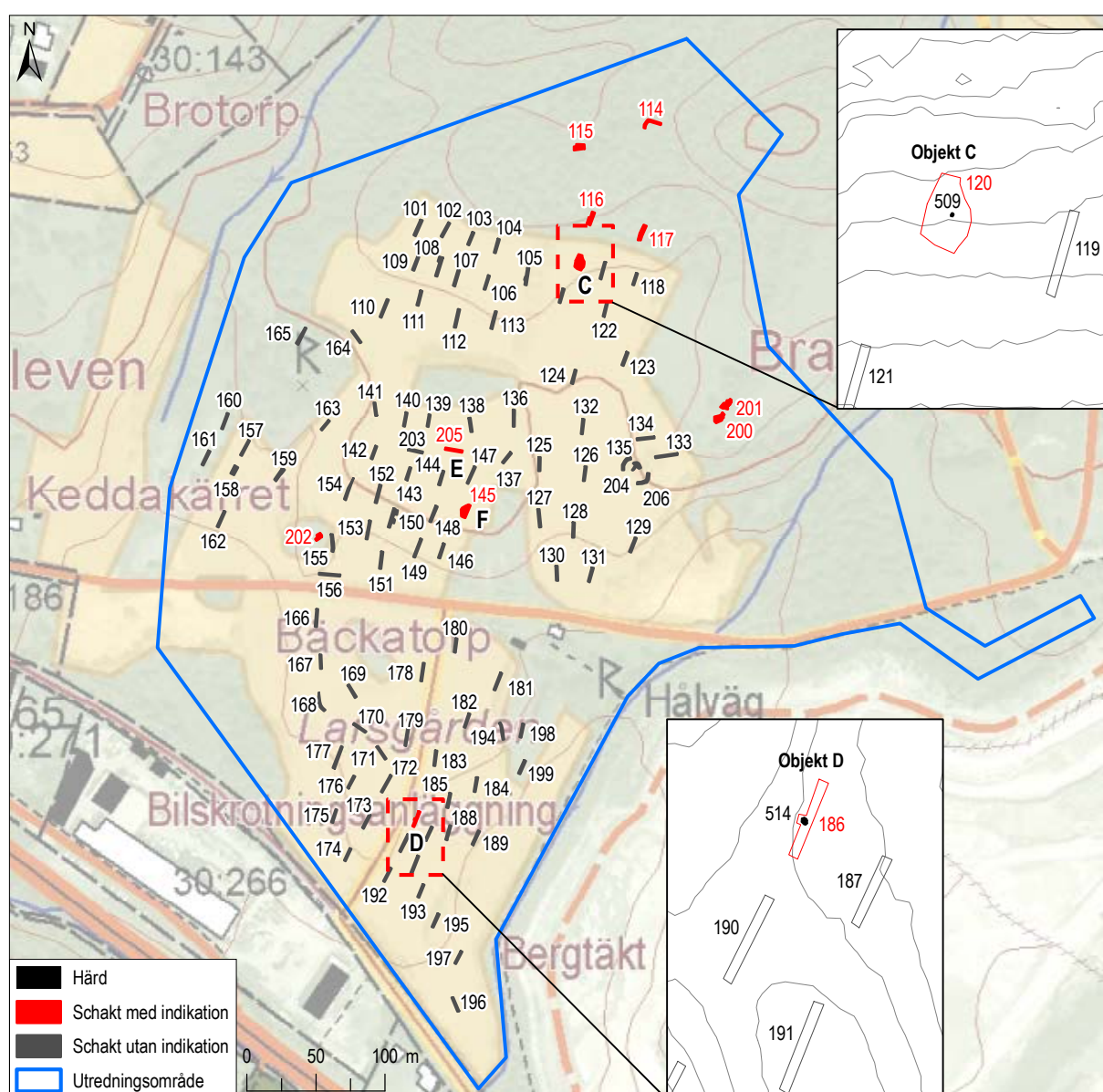
Sökschaktning, objekt C, D, E och F

Inom undersökningsområdet grävdes 98 sökschakt med en sammanlagd yta på 1 797 m². Endast ett fåtal schakt uppvisade något av antikvariskt intresse (fig 18). I områdets sydöstra del avgränsades delar av undersökningsområdet av ett högt stängsel. Eftersom inget av antikvariskt intresse påträffades på resten av ytan gjordes bedömningen att den otillgängliga delen innanför staketet kunde lämnas utan åtgärd (Lst fältbesök 20151019).

I schakt 120 i norra delen påträffades en härd (objekt C, anläggning 509), schaktet vidgades men inga yt-

terligare lämningar hittades. Ytterligare en ensamliggande härd (objekt D, anläggning 514) påträffades i schakt 186, på södra sidan av Brandstorpssvägen. Även där vidgades schaktet och flera schakt grävdes strax intill men inga ytterligare anläggningar hittades. Objekt C och D registrerades som fornlämning.

Ensamliggande härdar utan anknytning till andra lämningar förekommer ofta i det arkeologiska materialet. Det har föreslagits att de utgjort gränsmarkeringar eller att de är spår efter tillfälliga lägerplatser knutna till aktiviteter som insamling av ved och råmaterial, tjärframställning, kolning, jakt, fiske och insamling av vinderfoder till djuren. Detaljstudier

Figur 18. Schaktplan över utredningsområdet. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:5 000. Detalj med höjdkurvor med 1 meters ekvidistans, skala 1:1 000.

Figur 19. Schaktning söder om Brandstorpsvägen. Foto från N.

från Östergötland har visat på att de ensamliggande härdarna under sen bronsålder och tidig järnålder ofta använts för matlagning och som värmekälla och att de i vissa områden verkar höra samman med betesdrift och herdar (Peterson 2007).

På den stora åkerytan i områdets mitt påträffades härdar i två schakt (objekt E och F). Objekt E bestod av två härdar och en av dem, 528, kan utgöra rester av järnframställning. Den cirkelrunda anläggningen var 0,6 meter i diameter och innehöll rikligt med tung, fluten slagg (fig 20 och 21). Det rör sig sannolikt om botten från en så kallad schaktugn där ett skorstensliknande schakt av lera byggs ovanpå en grop som grävts i marken. Malmen i ugnen värms till en temperatur mellan 300 och 1300 grader så att järnet kan skiljas från slaggen som samlas i gropen (Hjulström 2009 med där anförd litteratur).

Schaktugnar har hittats på flera platser i Skövde trakten, bland annat vid Horsås där sju schaktugnar undersöktes och ^{14}C -daterades till intervallet 200 f.Kr.–350 e.Kr. (Hjulström 2009).

Innan malmen kunde läggas i ugnen måste den rostas så att organiskt material, svavel och kristallvatten drivs ur. Detta gjordes i regel i omedelbar anslutning till själva järnframställningsplatsen genom att klivna stockar staplades och malmen placerades ovanpå dem. Sedan tände man eld på stockarna och lät dem brinna ut. Den rostade malmen togs noga omhand

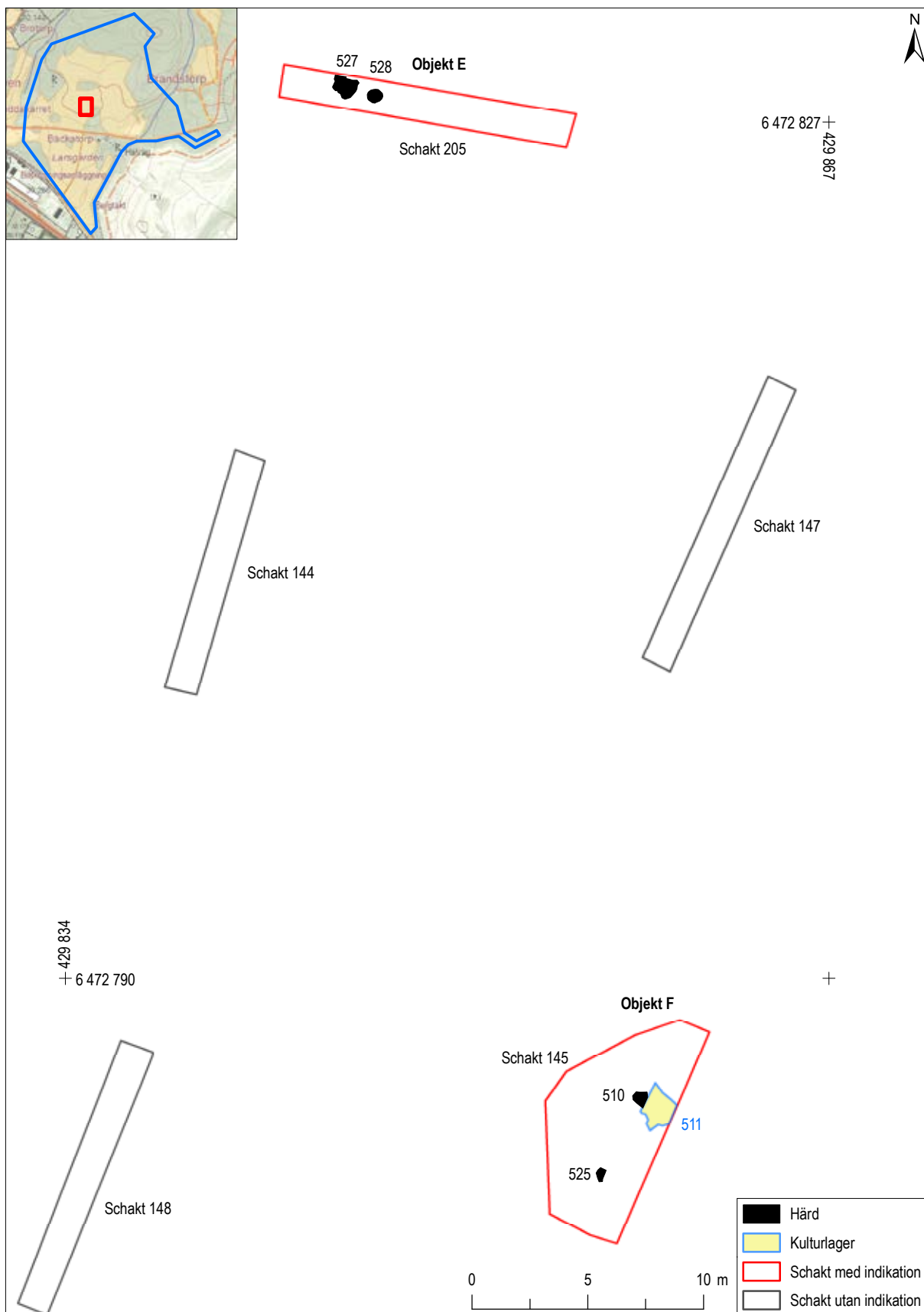

Figur 20. Den cirkelrunda anläggningen utgjorde sannolikt botten på en schaktugn för järnframställning. Foto från Ö.

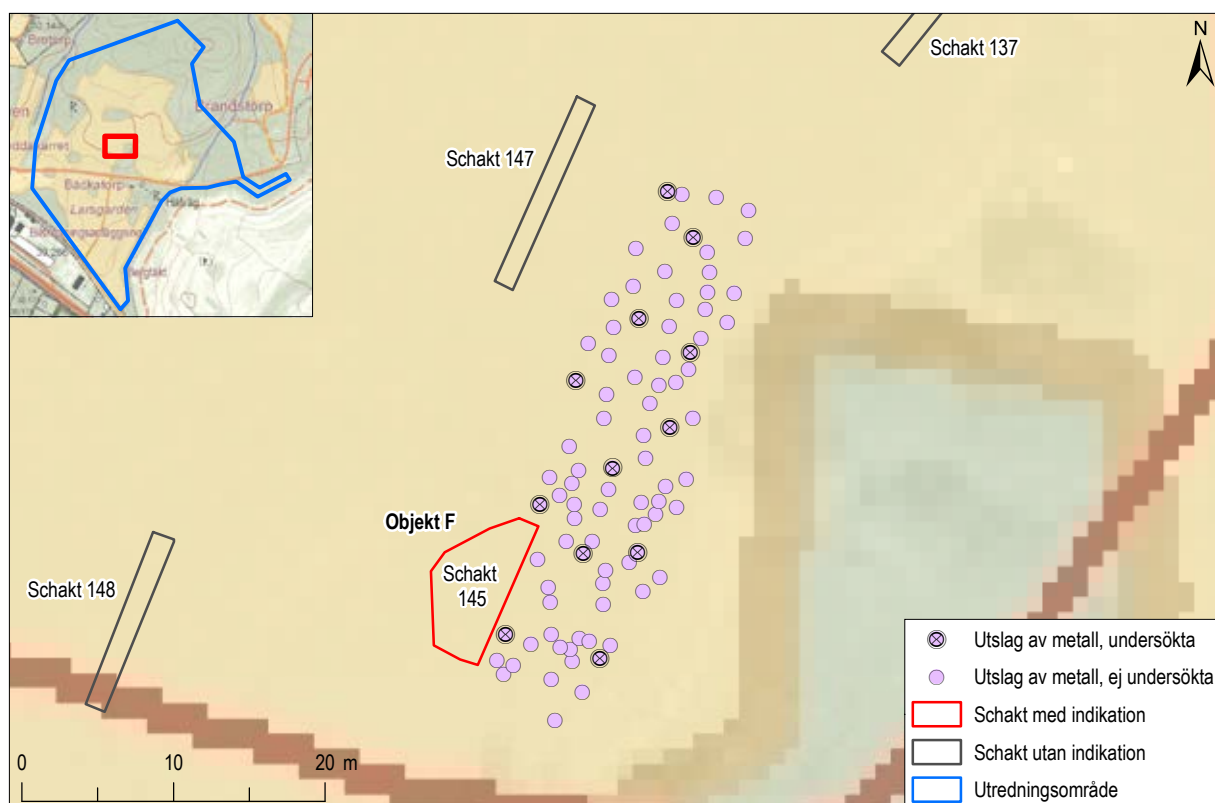
och därför lämnade rostningsanläggningen sällan några tydliga spår (Hjulström 2009).

Direkt intill ugnen låg en oregelbunden härd med sot och kol och någon bränd lera (527). Denna skulle eventuellt kunna utgöra resterna av en rostningsanläggning (fig 21). Kol från anläggningen daterades till 410–600 e.Kr. (prov 527:1183, bilaga 4).

Objekt F (fig 21) bestod av två härdar (510 och 525) samt ett lager med sot och kol (511). Härd 525 innehöll fluten slagg och kan liksom härd 528 vara rester av järnframställning. I ett försök att lokalisera ytterligare spår från järnframställning i anslutning till de påträffade lämningarna metalldetekterades en yta invid objekt F. Inte mindre än 86 punkter med

Figur 21. Schaktplan, objekt E och F, skala 1:250. Översikt med Fastighetskartan skala 1:20 000.

Figur 22. Plan över den metalldetekterade ytan invid objekt F. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:500. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

utslag av metall påträffades (fig 22). De punkter som undersöktes visade sig vara hästkosöm, patronhylsa, järnten och spikar. Ingen slagg påträffades. Det kan dock inte uteslutas att spår av järnframställningen finns i anslutning till objekt F. Både objekt E och F registrerades som fornlämning.

Bäckatorp

Torpet är placerat i klykan mellan två vägar (fig 24) varav den norra fortfarande är i bruk idag (Brandstorp svägen) och den södra är övergiven och registrerad som en halv väg (Våmb 55:1). Bebyggelse vid Bäckatorp är belagd från 1788 då torpet, som då benämns Halmstad, är utsatt på storskifteskartan (fig 25). Boningshuset har sedan olika placering inom gårdstomten i kartmaterialet. Det hus som fungerade som fritidshus vid utredningstillfället har tillkommit någon gång mellan 1882 (Häradskartan) och 1960. På andra sidan Brandstorp svägen finns då ytterligare fyra boningshus och flera ekonomibyggnader på ekonomiska kartan från 1960.

Området söder om Bäckatorp var kraftigt överväxt med nässlor, hallonbuskar, högt gräs och sly. Runt tomten stod en uppväxt granhäck och längst i öster

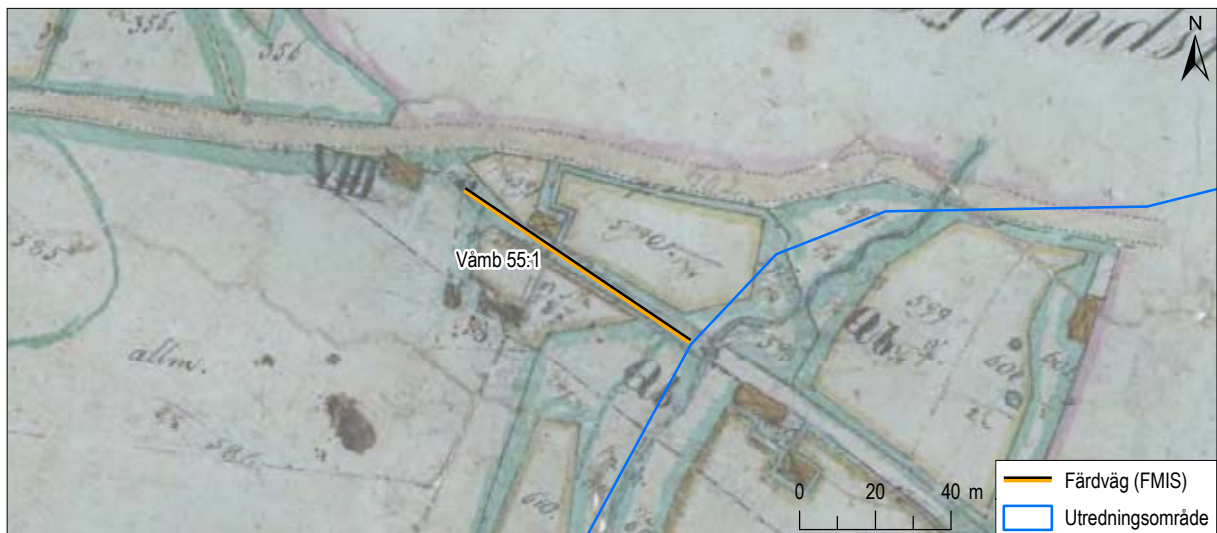
avgränsades området av ett högt staket mot Cementas nuvarande kalkbrott. Inga husgrunder eller liknande kunde ses ovan mark. Två schakt grävdes i den tillgängliga ytan längst i söder (fig 26) och de visade sig vara tomma. I de två schakten i åkern i väster påträffades endast sentida föremål som glas och porslin. Bäckatorp registrerades inte i fornminnesregistret eftersom det fortfarande var i bruk.

Figur 23. Granhäcken kring Bäckatorp hade växt sig mycket hög. Foto från S.

Figur 24. Bäckatorp var placerat i klykan mellan två vägar. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Figur 25. På laga skifteskartan 1846 finns två bostadshus markerade vid vägkorsningen, skala 1:2 000.

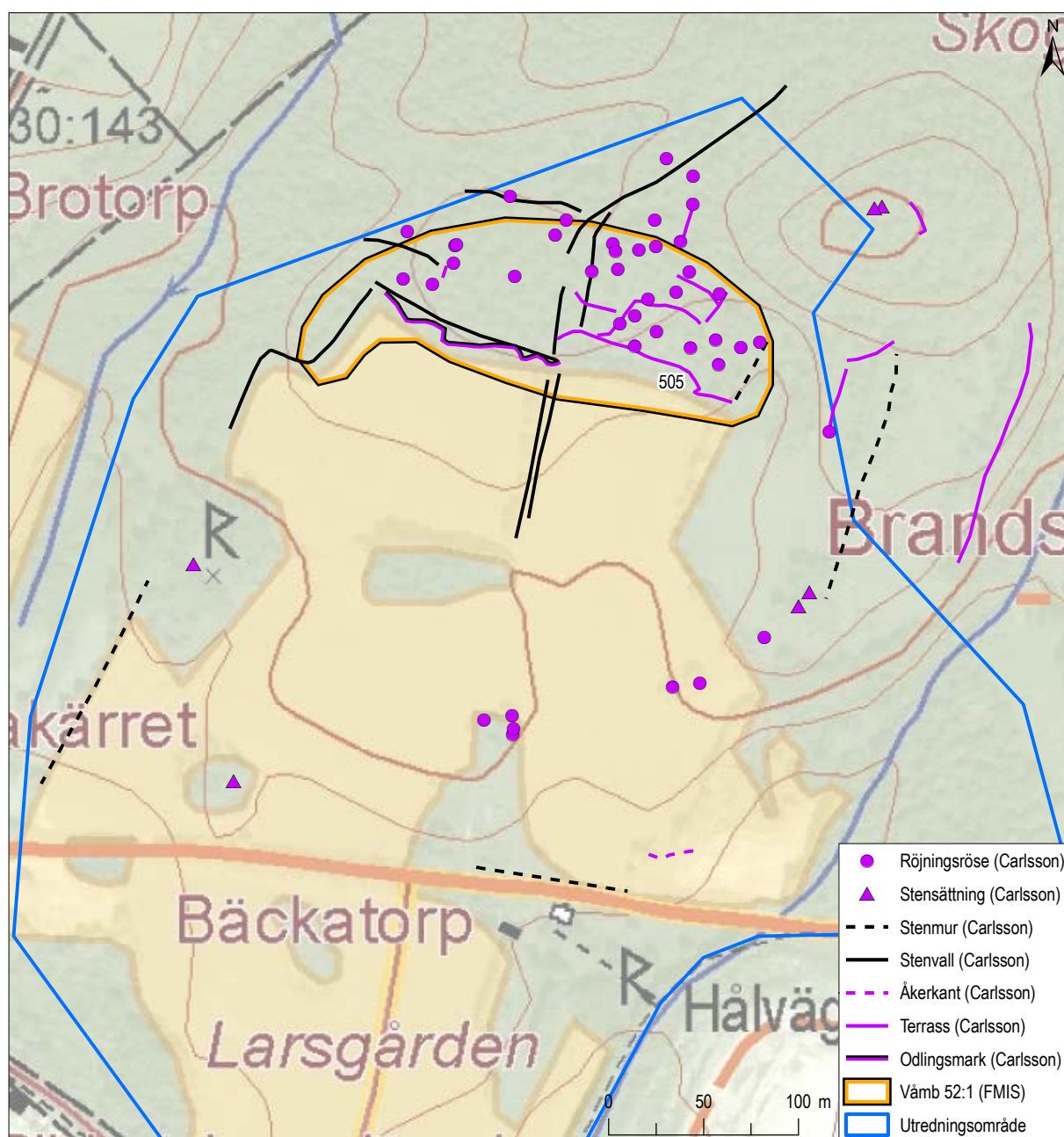

Figur 26. Schaktplan över Bäckatorp. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000.

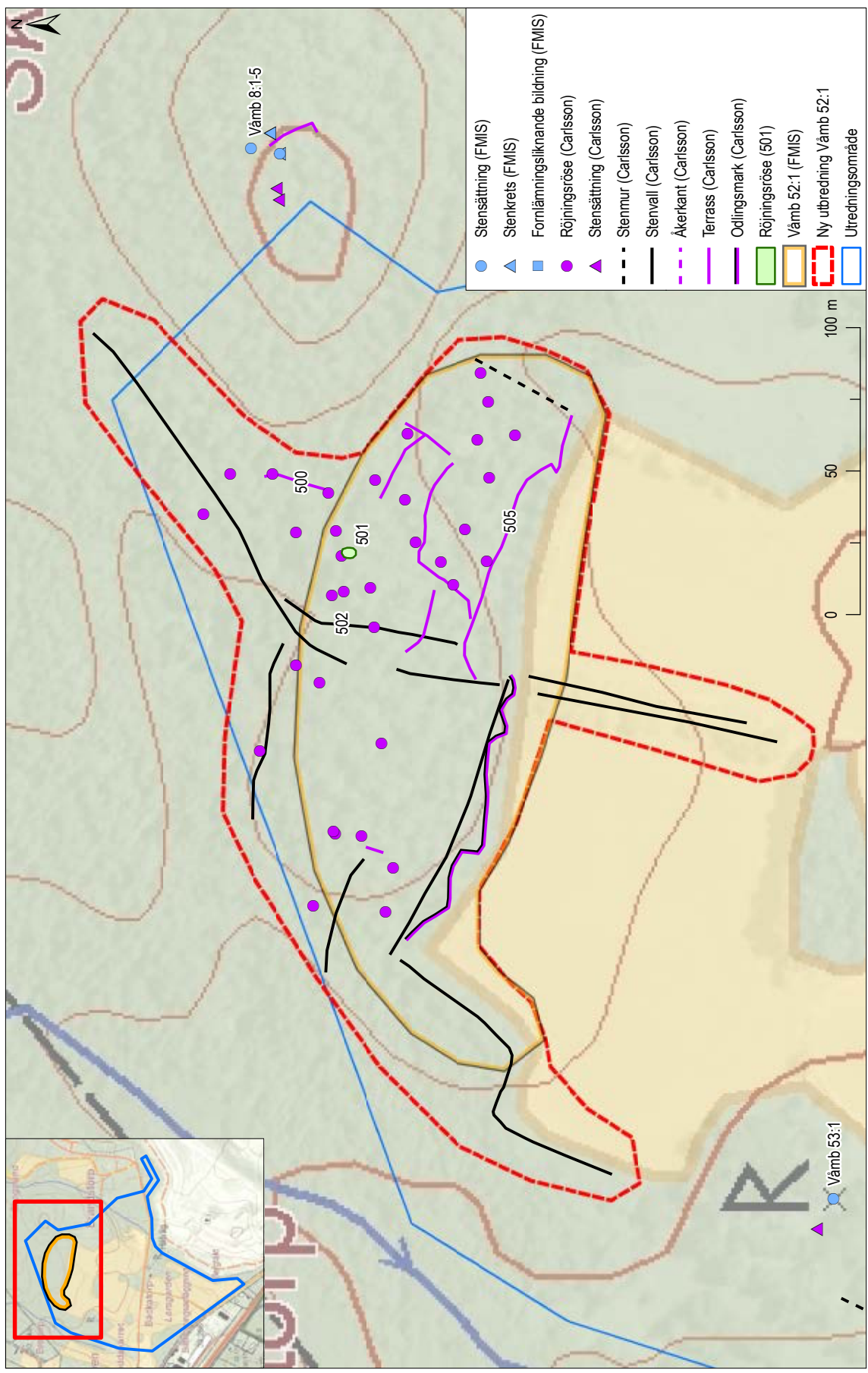
Våmb 52:1, fossil åker, spår av äldre odlingsaktiviteter

Fornlämningen bestod av flera typer av odlingslämningar inom ett ca 250x100 meter stort område. Odlingselementen hade karterats under den tidigare utredningen och utgjordes av stensatta och icke stensatta odlingsterrasser, stenvallar, röjningsrösen av ålderdomlig typ samt stenvallar (Carlsson 2015).

Den långa terrassen i sydost (505) var tydligast och överensstämmer i princip med den norra kanten av Brandstorps åker på kartor från 1700-talets slut och 1800-talets början (fig 28a och 28b). Norr om denna förekommer en stor mängd element som alltså bör vara äldre än så (Carlsson 2015). På 1840 års karta syns också flera odlingsrösen ute i åkermarken i söder där det idag är helt stenfritt och området med fossil åker beskrivs som ”stenbunden vall”.

Figur 27. Plan över området med fossil åker, Våmb 52:1. Kartering av Dan Carlsson, Arendus. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:3 500.

Figur 29. Plan över området med fossil åker (Våmb 52:1) med de undersökta lämningarna och ny utbredning för fornlämningen markerade. Observera att markeringar från FMIS i vissa fall avviker från de vid utredningen inmätta lämningarna. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

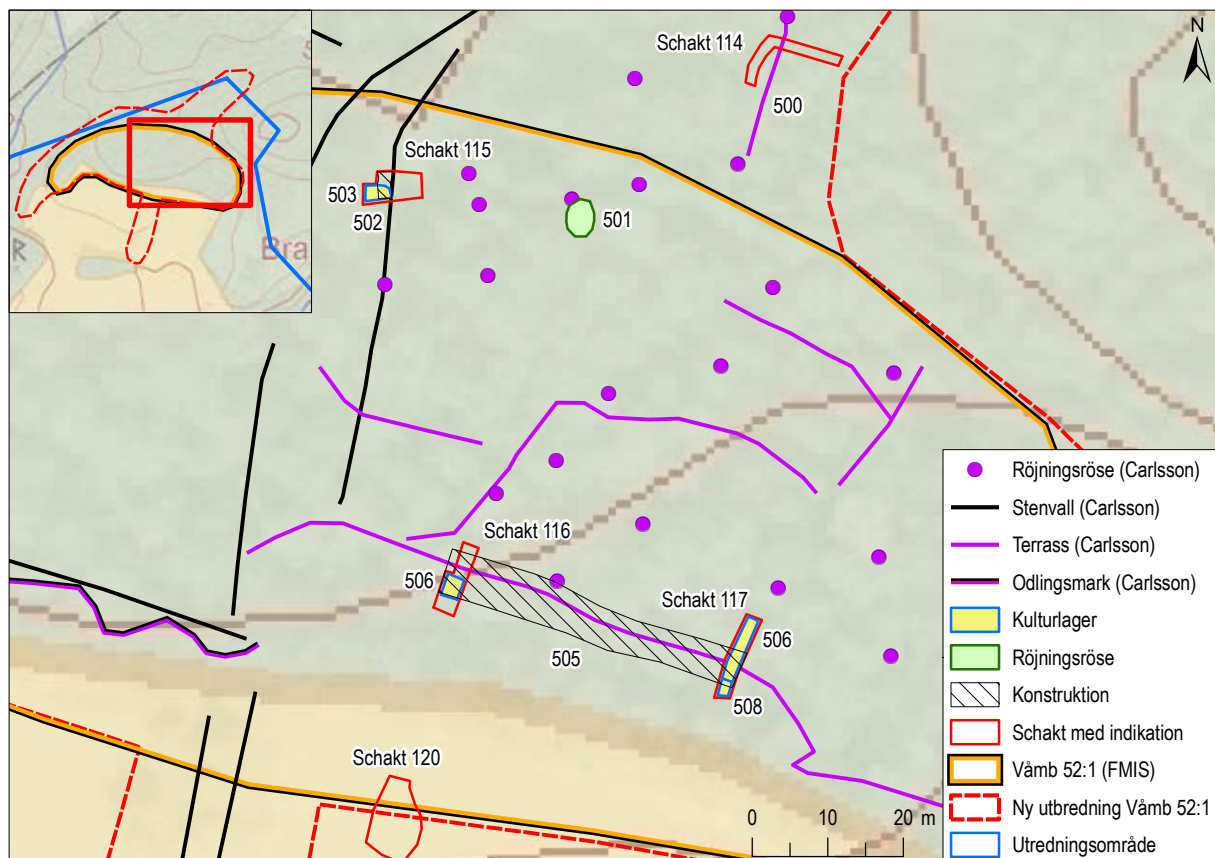

Figur 30. Området med fossil åker var beväxt med kraftiga hasselbuskar och höga lövträd. Foto från NV.

Stora delar av området var otillgängliga på grund av vegetation i form av kraftiga hasselbuskar och höga granar och inmätningarna var därför gjorda med viss avvikelse. Den täta vegetationen påverkade också vilka odlingselement som kunde undersökas.

Längst i norr var marken öppnare och mer tillgänglig och där undersöktes en terrass (500), ett odlingsröse (501) och en stenvall (502). Längst i söder undersöktes den långa terrassen (505) på två olika ställen (fig 29). Schakt drogs genom terrasserna och vallarna och rensades för hand för att lokalisera kol från den ursprungliga röjningsfasen i övergången mellan odlingslagret och underlaget.

Odlingsterrassen 500 låg i en svag sluttning mot väster och löpte mellan två röjningsrösen och bestod främst av jord. Den var 21 meter lång, 0,6–1,0 meter bred och 0,25 m hög. Under förhöjningen fanns en tunt lager med inslag av kol närmast underlaget. Kol från lagret daterades till 1690–1920 e. Kr. (prov 114:84, bilaga 4). Terrassen överensstämmer med den lilla åkeryta som syns uppe i norr på karta från 1840 (fig 28b). Den långa terrassen längst i söder (505) var drygt 100 meter lång och löpte i öst–västlig riktning. Den var mellan 3 och 4,5 meter bred och mellan 0,25 och 0,45 meter hög (fig 31). Sten

Figur 31. Plan över den långa odlingsterrassen i söder (505) med grävda schakt. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:1 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:10 000.

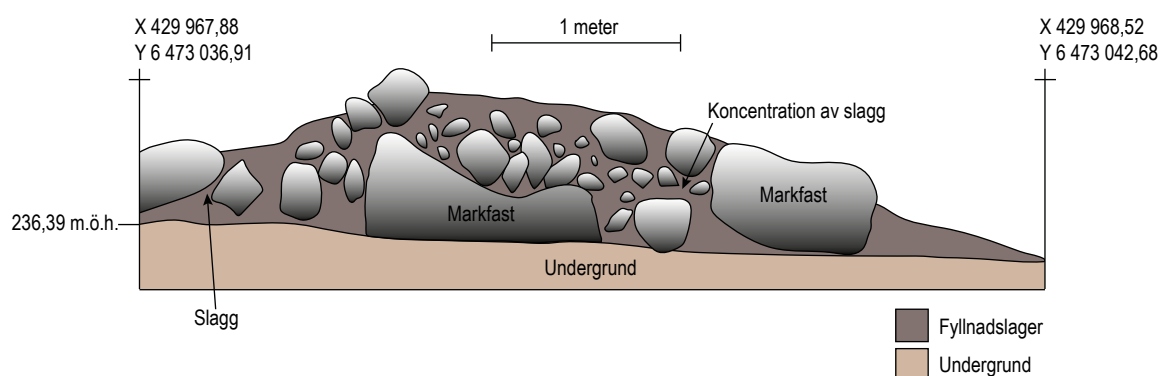
Figur 32. Profil genom odlingsterrassen 505. Foto från Ö.

hade lagts upp på terrassen från den odlade ytan i söder (fig 32). Under terrassen fanns ett tunt lager som uppfattades som det underliggande röjningslagret (506). I detta hittades två lämpliga kolprover. Det ena gav en datering till 1440–1640 (prov 506:120, bilaga 4) medan det andra tyvärr var modernt. Med utgångspunkt i kartor och dateringar kan man konstatera att åkerytan har varit i kontinuerligt bruk fram till våra dagar och att bruket sträcker sig tillbaka till åtminstone 1500-talet.

Röjningsröset 501 var övertorvat, 0,4 meter högt och bestod av 0,1–0,7 meter stora stenar och jordfyllning. Röset grävdes till hälften (fig 33) men inget

kol kunde tillvaratas under röset. Däremot hittades fluten slagg vilket tyder på järnframställning i närområdet. En av slaggklumparna var så pass stor att den nog kastats upp på röset som om den vore en sten. Inne i röset, mot ett av de markfasta block som var ursprunget till röset, påträffades dock flera mindre slaggbitar. Ingen slagg syntes under röset eller i den omkringliggande jorden.

Området med fossil åker var tidigare registrerat som övrig kulturhistorisk lämning. Med utgångspunkt i Riksantikvarieämbetets rekommendationer registrerades det i stället som forn lämning baserat på kartmaterial och lämningens sammansättning.

Figur 33. Profil genom röjningsröset 501, sedd från NO.

Objekt G, boplatslämningar inom fornlämning Våmb 52:1

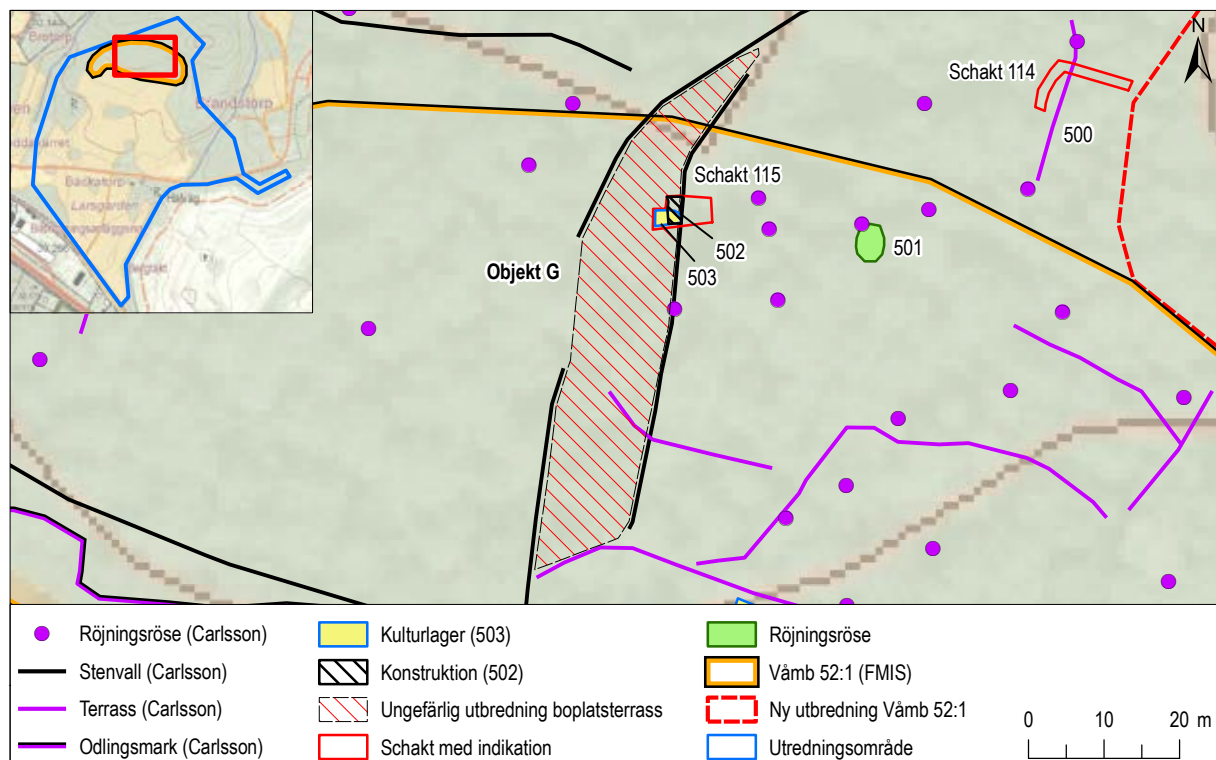
Inom Våmb 52:1 påträffades också boplatslämningar i form av slagg och keramik i anslutning till stenvallen 502. Denna var 62 meter lång, 0,4–0,5 meter hög och sträckte sig i nord-sydlig riktning (fig 34). Enstaka stenar syntes i ytan. Vid schaktningen visade det sig att de stora stenarna i ytan var uppslängda från den röjda ytan i öster och låg ovanpå själva vällen som var konstruerad av 0,2x0,3–0,5x0,7 meter stora stenar (fig 35). Under de påförda stenarna ovanpå vällen påträffades ett luckert lager med smidesslagg (botten-skållor), fluten slagg och keramik av järnålderstyp (se avsnittet *Fynd*). De två olika typerna av slagg tyder på både järnframställning och tillverkning av järnföremål. Grävningen avbröts då fornlämning i form av kulturlager (503) hade konstaterats.

Figur 35. Stenvallen 502 var uppbyggd av av 0,2x0,3–0,5x0,7 meter stora stenar. Foto från N.

Väster om stenvallen 502 fanns en plan yta som avgränsades i öster av ytterligare en stenvall, ytan var ca 700 m² och skulle mycket väl kunna utgöra en boplatsterrass. Den östra vällen har en öppning ned mot ett område med enstaka odlingsrösen (fig 34). Metalldetektering utfördes på den plana ytan (bilaga 5) men endast spik, en krampa och en bit järntråd påträffades. En liten bit slagg framkom i schaktet

nedanför vällen. Ytterligare undersökningar krävs för att kunna avgöra kulturlagrets utbredning och karaktär samt terrassens funktion. Det påträffade lagret registrerades som fornlämning.

Figur 34. Stenvallen 502 sträckte sig i nord-sydlig riktning genom nästan hela området och avgränsade en plan yta som kan ha utgjort en boplatsterrass. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:1 000. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:20 000.

Fynd

Endast ett fåtal fynd tillvaratogs vid utredningstillfället. Inom fornlämning 52:1 tillvaratogs slagg i ett röjningsröse (501) och i ett lager vid en stenvall (objekt G). Anläggningar som innehöll slagg fanns också inom objekt E och F. Den slagg som låg inblandad i röjningsröset var så kallad fluten slagg som härrör från järnframställning i höga temperaturer. Denna typ av slagg fanns också i härdar inom objekt E och F och har lett till att de tolkats som rester av järnframställningsugnar (fig 37). Slaggen

vid stenvallen var både fluten slagg och smidesslagg i form av bland annat bottenskällor (fig 38). En stor bit fluten slagg hade avtryck av ett trästycke (fig 39). I slagglagret vid stenvallen påträffades också keramik. Denna var ett grovt svartgods av järnålderstyp (fig 40).

Vid sökschaktning i åkermarken påträffades enstaka skärvor av yngre rödgods, glas, porslin samt enstaka oidentifierbara järnföremål. Vid odlingsröset 51:1 hittades en del av skaftet till en kritpipa. Dessa fynd tillvaratogs inte.

Figur 36. Slagg från ytan i härd 510.

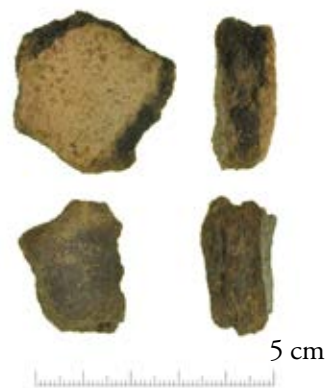
Figur 37. Bottenskölla (fyndnr 503:104:3) från smide från kulturlagret 503 vid stenvallen 502.

Figur 38. Fluten slagg (528:1182:1) från anläggning 528, rester av en schaktugn för järnframställning.

Figur 39. Fluten slagg (fynd nr 505:104:3) med avtryck av trä från kulturlagret 503 vid stenvallen 502.

Figur 40. Svartgods (fyndnr 503:104:1) av järnålderstyp från kulturlagret 503.

Analysen

Datering av odlingslämningar är ofta problematisk. När ett nytt område skulle odlas upp inleddes arbetet med att man röjde och brände den aktuella ytan. Det ideala är att datera kol från denna initiala röjningsfas. Man ska dock vara medveten om att flera röjningsfaser kan ha ägt rum inom samma område. Efter att området bränts låg ytan öppen under en tid innan den förslöts av tillexempel stenarna i ett röjningsröse som började byggas upp. Det är omöjligt att veta om kolet härrör från den senaste röjningsfasen eller om det kommer från äldre aktiviteter på platsen. Det är därför önskvärt att datera ett stort antal kolprover för att skapa ett statistiskt säkert underlag. Man bör därför välja minst två prover från varje undersökt element (Nilsson & Alering 2010).

Inom det nu aktuella området fanns ett 50-tal lämningar, varav ett 30-tal odlingsrösen. Endast fyra av dessa undersöktes, ett röse (501), två terrasser (500, 502) och två delar av en vall (505). Planen var att samla in jordprover från lämpliga lager under de undersökta odlingselementen och utföra makrofossilanalys på dessa för att finna daterbart material. De aktuella lagren från röjningsfasen mellan den odlade, omrörda jorden och den ursprungliga marken var dock så pass tunna och diffusa att denna provtagningsmetod inte lämpade sig. Större ytor rensades därför för hand och synligt kol plockades från de tunna lagren. Genom att undvika det omrörda odlingslagret hoppades vi få så ”smala” dateringar som möjligt. De påträffade kolmängderna var så pass små att inget vidare urval kunde göras genom vedartsanalys. Lämpligt kol för analys påträffades under odlingsterrassen 500 och stenvallen 505.

Kolet från odlingsterrassen 500, längst i norr, gav en datering till tiden mellan 1690 och 1920 e.Kr. (prov 114:84, bilaga 4). Den relativt sena dateringen överensstämmer med kartmaterialet där man kan se att en liten åkerlapp fortfarande odlas i denna del på 1840 års karta. Under vallen 505 påträffades två proven som bedömdes vara lämpliga för analys. Ett av dessa gav en modern datering och redovisas inte här. Det andra provet gav en datering till tiden mellan 1440 och 1640 e.Kr. (prov 506:120, bilaga 4). De två lämningar som kunde dateras gav en indikation om områdets kontinuerliga användning men för att tidsbestämma hela området skulle det krävas ytterligare dateringar från flera lämningar så att ett statistiskt underlag kan skapas.

Kol från en av de härdar som påträffades vid sökschaktningen valdes ut för datering (prov 527:1183, bilaga 4). Detta gav en datering till 410–610 e. Kr.

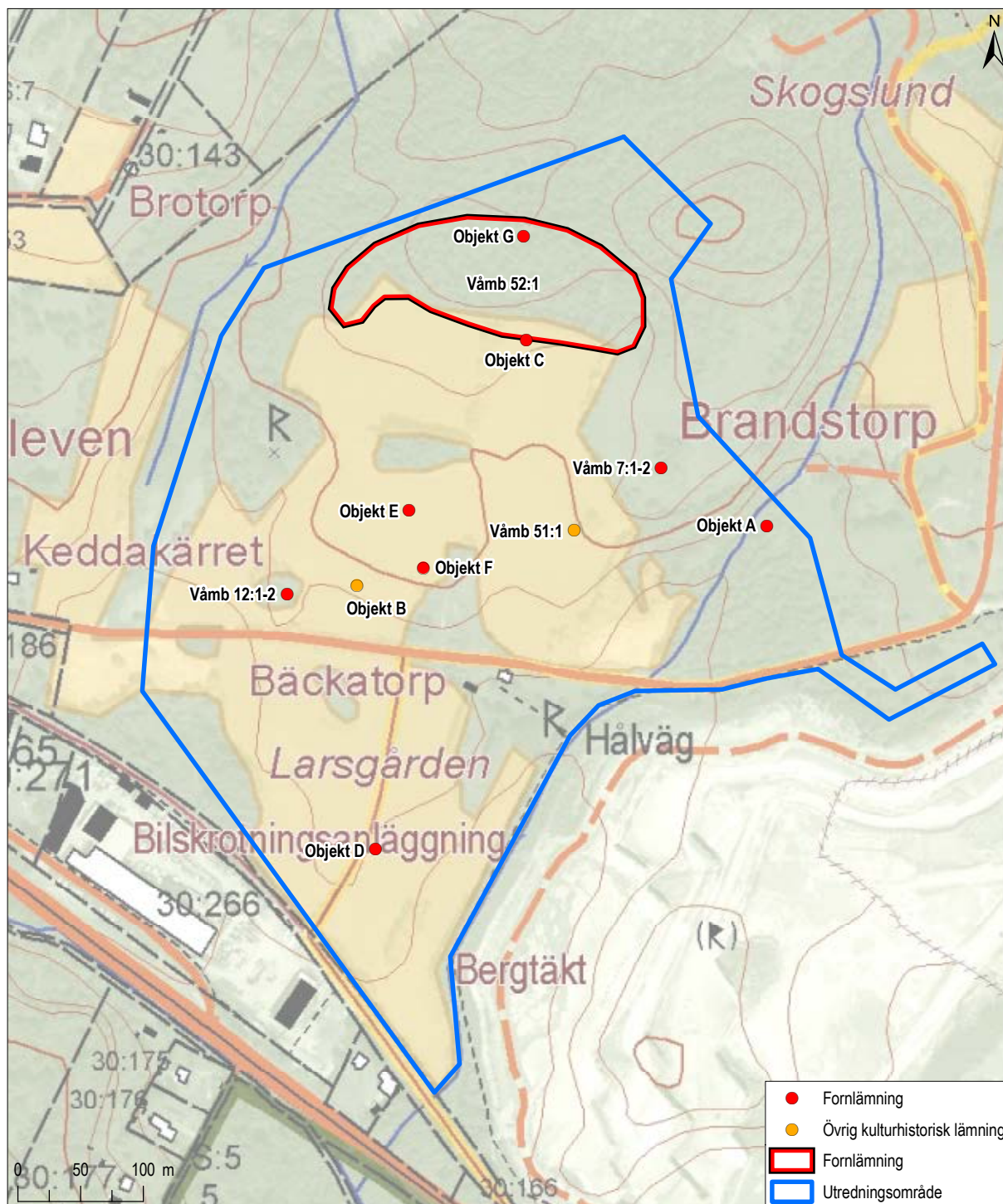
Antikvarisk bedömning av lämningar inom utredningsområdet

Utredningen resulterade i ändrad bedömning av flera av de sedan tidigare registrerade lämningarna (tabell 1 och figur 41). Några av de osäkra lämningarna konstaterades vara fornlämning medan andra kunde avfärdas helt. Exempelvis visade sig de osäkra gravarna 7:1–2 vara tydliga stensättningar medan röse 51:1 bestod helt av röstjen.

Ett par nya objekt påträffades också, till exempel lämningar från metallframställning och smide. Bedömningarna redovisas i tabell 1 och fig 41.

RAÄ-nr/objektnr	Lämningstyp	Status efter utredning	Kommentar	Tidigare status
7:1–2	Stensättning	Fornlämning	Ev. treudd och rund stensättning	Bevakningsobjekt
12:1–2	Stensättning	Fornlämning	Anlagd på krön	Övrig kulturhistorisk lämning
51:1	Röjningsröse	Övrig kulturhistorisk lämning	Upplagt kring markfast block	Bevakningsobjekt
52:1	Fossil åkermark	Fornlämning	-	Övrig kulturhistorisk lämning
Objekt A	Husgrund, historisk tid	Fornlämning	Utmärkt på 1792 års karta men inte senare	-
Objekt B	Fornlämningsliknande lämning	Övrig kulturhistorisk lämning	Recenta borrhålar i block	-
Objekt C	Härd	Fornlämning	Ensamliggande härd	-
Objekt D	Härd	Fornlämning	Ensamliggande härd	-
Objekt E	Blästbrukslämning	Fornlämning	Rester av schaktugn och ev. rostningsanl.	-
Objekt F	Boplatslämning, övrig	Fornlämning	Härdar och lager	-
Objekt G	Boplats	Fornlämning	Kulturlager	-

Tabell 1. Antikvarisk bedömning av lämningar.

Figur 41. Plan över utredningsområdet med områden med antikvarisk bedömning markerade. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:5 000.

REFERENSER

Litteratur

CARLSSON, D. Våmb socken. *Landskapsanalys Våmb socken, Skövde kommun, Västra Götalands län*. Rapport Arrendus 2015:19.

HENRIKSSON, C., HOLMSTRÖM, E. & NORRMAN, M. 2012. *Kulturhistorisk förstudie Brandstorp-Våmb 2012*. Arkeologisk rapport 2012:15. Byggnadshistorisk rapport 2012:8. Västergötlands museum.

HJULSTRÖM, B. 2009. *Järnframställning under äldre järnålder i Horsås. RAÄ 182, Skövde socken och kommun, Västergötland. Särskild arkeologisk undersökning*. Rapporter från Arkeologikonsult 2010:2291.

NILSSON, N & ALERING, Å. 2010. *Mörghult, röjningsrösen och björnbärsly. Arkeologisk utredning 2010. Gladhammar socken, Västerviks kommun, Kalmar län, Småland*. Kalmar läns museum. Arkeologisk rapport 2010:25.

NORRMAN, M. 2000. *Förromersk boplats, raä nr 59, inom bergtäktsområde för Cementa på fastigheten Våmb 30:10, Våmbs socken, Skövde kommun, Västergötland. Arkeologisk förundersökning 2000*. Arkeologisk rapport 2001:1. Västergötlands museum.

PETERSSON, M. 2007. *Djurhållning och betesdrift. Djur, människor och landskap i västra Östergötland under yngre bronsålder och äldre järnålder*. Linköping.

Historiska kartor

LMS P248-2:1 Skaraborgs län, Våmb sn
Brandstorp nr 1
Storskifte 1792

LMM 16-våm-40 Västra Götalands län, Våmb sn
Våmb
Laga skifte 1840

LMM 16-våm-42 Västra Götalands län, Våmb sn
Våmb
Laga skifte 1846

ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr:	431-22986-2015
Arkeologikonsults projektnummer:	2941
Beställare:	Cementa
Typ av undersökning:	Arkeologisk utredning steg 2
Utförande fältarbete:	12–23 oktober 2015
Län:	Västra Götaland
Landskap:	Västergötland
Kommun:	Skövde
Socken:	Våmb
Fastighet:	Våmb 30:10
Berörda fornlämningar:	Våmb 7:1–2, 12:2, 51:1, 52:2
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Projektledare:	Åsa Berger
Fältarkeologer:	Åsa Berger & Josefine Låås
Rapportansvarig:	Åsa Berger
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetssäkring:	Linda Lindwall
Utredningsområdets storlek:	23 000 m ²
Schaktyta:	1 797 m ²
Fynd:	Förvaras hos Arkeologikonsult i väntan på fyndfördelning
¹⁴ C-analys:	ICA, International Chemical Analysis Inc.

BILAGA 1. SCHAKTBESKRIVNING

Nr	Area (m ²)	Höjd/djup, max (m)	Observationer	Anläggningar
101	20,63	0,65	Torv, mylla 0,25–0,3 m. Undergrunden utgörs av grusig morän med skiffer och delvis kompakt sand. Block i NÖ hörnet, en del mindre sten främst i N delen. Fynd av porslinsskarva.	-
102	16,89	0,60	Torv, mylla 0,15–0,3 m. Undergrunden utgörs av grusig morän med skiffer och kompakt sand. Spår av stenlyft i södra delen.	-
103	14,33	0,55	Torv, mylla ca 0,2–0,4 m. Undergrunden utgörs av grusig morän med skiffer och småsten samt kompakt sand. Stenar i myllan i schaktets norra del. Stenstorlek ca. 0,38x0,25–0,45x0,3 m.	-
104	14,92	0,54	Torv, mylla ca 0,25–0,3 m. Undergrunden utgörs av grusig morän med skiffer och sand med småsten.	-
105	21,00	0,50	Torv, mylla ca 0,2–0,25 m. Undergrund utgörs av grusig morän med skiffer och kompakt sand med småsten. Moränen tunnare, mer sand.	-
106	14,84	0,60	Torv, mylla ca 0,3–0,47 m. Undergrunden utgörs av grusig morän med skiffer och sand med småsten. Horisonter med lucker fin sand mellan mylla och morän. Myllan tjockare i centrala delen av schaktet. Fynd av bränd lera och kvarts.	-
107	19,16	0,57	Torv, sandblandad mylla ca 0,3 m. Undergrunden utgörs av grusig morän med stenar. Enstaka block i N, några större stenar i gruset. Fynd av spik och tunt avlångt järnföremål.	-
108	26,52	0,40	Torv, sandblandad mylla 0,15–0,2 m följt av ett sandlager med kolstänk och småsten ca 0,25–0,3 m med fläckar med organiskt material. Större fläck i norra delen, ca 0,45x0,6 m. Undergrunden utgörs av grusig morän. I norra delen stenkonzentration 1,45x0,95 med stenar i strl 0,12x0,09–0,25x0,45 m. Schaktet utökades åt väst för att bestämma stenkonzentrationens utbredning. Stenkonzentrationen avfärdades sedan.	-
109	15,79	0,65	Torv, mylla 0,25–0,35 m. Undergrunden utgörs av ljus sand. Mikrohorisont ca 0,12x0,1 m med organiskt material i schaktets södra del.	-
110	20,53	0,50	Torv, mylla ca 0,2 m. Kompakt beige och röd sand utgör undergrund.	-
111	16,70	0,60	Torv, mylla ca 0,15 m. Undergrunden utgörs av röd sand och finkornigt beige och grått grus med mycket skiffer. Mikrohorisonter med organiskt material.	-
112	19,55	0,52	Torv, mylla ca 0,2–0,3 m, tjockare mot södra delen. Grusig och sandig undergrund.	-
113	19,02	0,45	Torv, mylla ca 0,2–0,3 m. Undergrund utgörs av grusig sand.	-
114	22,08	0,25	L-format schakt, N–S del är 6 m och V–Ö del 9 m. Täcktes av mossa (0,05–0,1 m ca). Följs av lucker brun, sandblandad siltig mylla med mycket rötter och en del sten. Block i dess norra del. I schaktets V–Ö del påträffades delar av tidigare registrerade lämningar i 52:1. I anslutning till dessa har kolprov tagits.	500
115	19,28	0,30	Mossa och mylla 0,1 m, därunder sandig mylla med småsten.	502, 503
116	21,00	0,60	Tunt lager med rötter, därunder mylla, odlingsjord upp till 0,5 m botten av ljusbrun siltig morän.	505, 506
117	16,91	0,50	Tunt lager med rötter och vegetation 0,1 m. Därunder odlingslager 506, botten av grusig morän med 0,1 m st stenar. Större stenar i norra delen, tyder på kortare bearbetningstid vid odling.	505, 506, 508
118	11,98	0,40	0,1 m torv, drunder 0,3 mylla, ploglager, botten av grusig morän.	-
119	17,33	0,50	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,3–0,4 m, botten av grudig morän. En bit taktegel.	-
120	56,85	0,50	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,3–0,4 m, botten av grusig morän. Hård 209.	509
121	14,47	0,50	0,1 m torv, därunder mylla ploglager 0,3–0,4 m, botten av grusig morän med skiffer.	-
122	14,31	0,60	Torv, mylla 0,15–0,2 m, grusig morän med skiffer ca 0,2 m, undergrunden utgörs av sand med småsten i.	-
123	15,65	0,40	Torv, mycket tjock mylla med stora stenar mot botten ca 0,5 m (stenstrl 0,25x0,17–0,52x0,35 m), vattenavsatt lager ca 0,15 m. Undergrunden utgörs av beige lera. I schaktets södra del trängde vatten fram. Markant mer blött område av åkern. Möjligen har stenarna lagts dit för att marken blivit vattensjuk upprepade gånger, varpå ny mylla tillförts?	-
124	15,11	0,55	Torv, mylla ca 0,3 m följt av grusig morän med skiffer. Undergrunden utgörs av beige sandig lera.	-
125	14,53	0,60	Torv, sandblandad mylla 0,2–0,3 m, grusig morän med skiffer ca 0,25 m. Undergrunden utgörs av sand med småsten. Fynd av porslinsskarva.	-
126	14,73	0,50	Torv, lerblandad mylla 0,3 m, tunn horisont med grusig lera 0,05–0,1 m ca. Undergrunden utgörs av sandig lera.	-

Bilaga 1. Schaktbeskrivning, forts.

Nr	Area (m ²)	Höjd/djup, max (m)	Observationer	Anläggningar
127	20,14	0,60	Sluttar åt S. Torv, sandblandad siltig mylla ca 0,3 m, kompakt och fet lera ca 0,15. Undergrunden utgörs av gul-gulbrun sand. Fynd av tegel.	-
128	16,65	0,80	Torv, siltig mylla ca 0,15 m, mörkbrun fet mylla ca 0,3–0,5 m, mörk rödbrun lera med enstaka kolstänk, sand i botten.	-
129	16,19	0,60	Torv, mylla ca 0,35 m, grusig morän med skiffer.	-
130	14,80	0,45	Torv, siltig mylla ca 0,2 m. Kompakt och fet lera i botten.	-
131	15,35	0,40	Torv, sandblandad mylla ca 0,2–0,3 m. Undergrund utgörs av sandig lera med småsten.	-
132	15,12	0,55	Torv, mylla ca 0,3–0,4 m. Grusig morän.	-
133	22,20	0,40	Torv, mylla 0,15–0,2 m. Undergrund utgörs av kompakt, rödbrun blockig lera. Sluttar mot väst.	-
134	19,24	0,40	Torv, mylla ca 0,15–0,2 m, rödbrun lera med skiffer ca 0,1–0,15 m. Undergrunden utgörs av sandig lera med småsten	-
135	18,76	0,30	Torv, mylla 0,2–0,25 m ca, kompakt och fet rödbrun lera.	-
136	17,46	0,50	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager, ca 0,2 m. Sedan vidtog ett grusigt lager med rundade stenar, 0,1–0,2 m stora, botten av grusig morän med skiffer.	-
137	13,31	0,50	Torv, sandblandad siltig mylla, ca 0,25–0,3 m, undergrunden utgörs av grusig morän med skiffer.	-
138	13,94	0,53	Torv, mylla ca 0,2 m, rödbrun lera med skiffer i botten.	-
139	10,98	0,50	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,2–0,3 m, botten av grusig silt med småsten.	-
140	13,69	0,45	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,2–0,3 m, botten av siltig sand.	-
141	11,99	0,35	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,1–0,2 m, botten av sand.	-
142	13,67	0,45	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,25 m, botten av siltig sand.	-
143	13,54	0,40	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,2–0,25 m, botten av siltig sand.	-
144	14,68	0,50	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,25–0,35 m, botten av siltig lera.	-
145	40,01	0,45	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,25 m, botten av silt med småsten. Slaggrop 510 och lager 511.	510, 511, 525
146	15,61	0,45	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,25–0,3 m, botten av silt med småsten.	-
147	17,64	0,30	Torv, mylla ca 0,25 m, mer kompakt mot botten, släpper fint mot sandig undergrund. Fynd av kritpipsskaft.	-
148	17,52	0,45	Torv, mylla ca 0,3–0,35 m, grusig morän med skiffer. En del block i botten	-
149	19,51	0,50	Torv, mylla 0,3–0,45 m, tjockare mot S, följer sluttningen. Undergrunden utgörs av grusig morän med skiffer, lerigare mot botten.	-
150	33,78	0,47	Torv, mylla ca 0,2–0,4 m. I schaktets norra del framkom i myllan en stenläggning (512) varvid schaktet utökades åt öst. Vid ytterligare förekomst av stenar i schaktets centrala-södra del utökades schaktet lite ytterligare åt öst. Dessa avfärdades dock. Undergrunden utgörs av sandig morän, lerigare mot botten.	512 (utgård)
151	18,91	0,50	Torv, mylla ca 0,45 m, undergrunden utgörs av grusig morän med skiffer. Ett fåtal större stenar.	-
152	19,84	0,35	Sluttar åt S. Tunn plöja. Torv, mylla ca 0,15–0,25 m. Undergrunden utgörs av sand. Stenkoncentration i centrala delen av schaktet. Ej anläggning.	-
153	19,51	0,55	Sluttar åt S. Torv, mylla ca 0,2–0,47 m. Undergrunden utgörs av sand i norra delen och grusig morän med skiffer i söder. Markfasta stenar. Fynd av porslinskärva.	-
154	16,06	0,30	Torv, mylla ca 0,25 m. Plogspår syns i den sandiga undergrunden. Fynd av rödgods.	-
155	19,86	0,40	Torv, mylla ca 0,25–0,3 m. Undergrunden utgörs av blålera, rödbrun lera samt grusig morän. Leran vid schaktets centrala del. Mycket sten vid samma område. Fynd av rödgods.	-
156	21,95	0,60	Torv, mylla ca 0,35–0,55 m. Undergrunden utgörs av rödbrun lera med småsten i. I öst grusig morän. Skiljet mellan mylla och lera diffus. Förekomst av bränd lera, kolstänk och sot i myllan i schaktets västra del.	-
157	17,17	0,65	Torv, mörk, grusig mylla ca 0,45–0,5 m. Förekomst av taktegel, glas. Undergrunden utgörs av sand.	-
158	18,12	0,45	Torv, mörk lucker och grusig mylla ca 0,2–0,3 m. Undergrund utgörs av grovkornig sand i schaktets norra del och grusig morän i centrala och södra delen. Enstaka stenar. Ruta grävdes i dess nordöstra del. Fyndtomt.	-

Bilaga 1. Schaktbeskrivning, forts.

Nr	Area (m ²)	Höjd/djup, max (m)	Observationer	Anläggningar
159	18,22	0,60	Torv, mörkbrun sandblandad/grusig mylla ca 0,4–0,45 m. I schaktets centrala-sydvästra del framkom i myllan stora stenar. Schaktet är djupare i södra delen, där undergrunden utgörs av sandig morän.	-
160	17,36	0,40	Torv, mylla ca 0,2–0,3 m med rikligt med rötter. Undergrunden utgörs av grusig morän med stenar. Betesmark?	-
161	16,54	0,35	Torv, mylla ca 0,2–0,25 m. Undergrund utgörs av grusig morän med stenar. Betesmark?	-
162	17,46	0,30	Torv, mylla ca 0,25–0,3 m. Undergrunden utgörs av morän med stenar.	-
163	11,88	1,15	Torv, ljusbrun siltig mylla ca 0,4 m med enstaka kolstänk. Därunder ett äldre odlingslager ca 0,5 m med enstaka stenar. I botten sand.	-
164	14,51	0,60	På åkerns NÖ del, mot grustaget. Torv, mylla ca 0,45 m, under detta ett svartbrunt luckert men fett vattenavsatt lager främst i schaktets NÖ del, ca 0,2 m tjockt. Liknar det som förekom i schakt 123. Undergrunden utgörs av sandig lera. Fynd av porslinskärva i norra delen.	-
165	19,91	0,40	0,1 m torv, jordblandat grus 0,2–0,3 m, undergrunden utgörs av grus.	-
166	16,96	0,30	0,1 m torv, därunder sandig mylla 0,15–0,2 m, botten av sand med enstaka stenar.	-
167	13,42	0,45	0,1 m torv, därunder mylla, ploglager 0,15 m, botten av sand med inslag av småsten.	-
168	15,34	0,35	0,1 m torv, därunder 0,1 m mylla, botten av grusig sand.	-
169	14,41	0,30	0,1 m torv, därunder 0,15 m siltig mylla, botten av grusig sand med inslag av småsten.	-
170	13,36	0,30	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15 m, botten av grusig sand med inslag av småsten.	-
171	14,13	0,25	0,1 m torv, därunder 0,1–0,15 m siltig mylla, botten av grusig sand med inslag av småsten.	-
172	17,73	0,35	0,1 m torv, därunder siltig mylla ca 0,15 m, botten av sand med inslag av småsten.	-
173	14,07	0,30	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15 m, botten av grusig sand med inslag av småsten.	-
174	12,28	0,35	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,2 m, botten av grusig sand med inslag av småsten.	-
175	12,20	0,50	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,20 m, botten av siltig sand med enstaka småsten.	-
176	13,09	0,50	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,2–0,3 m, botten av siltig sand med enstaka småsten.	-
177	21,51	0,55	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,35 m, botten av siltig sand med enstaka småsten. Porslin i ytan. Enstaka större stenar i myllan.	-
178	17,52	0,35	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,2 m, botten av grusig sand med småsten.	-
179	15,53	0,35	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,2 m, botten av siltig sand med inslag av småsten. Porslin i ytan.	-
180	13,34	0,35	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,2 m, botten av grusig sand med småsten. Porslin och tegelkross.	-
181	17,02	0,35	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,2 m, botten av grusig sand med småsten. Fynd av porslin, tegel, glas och metallföremål, spik etc.	-
182	13,53	0,45	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,2 m, botten av siltig sand med småsten.	-
183	15,37	0,40	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,25 m, botten av siltig sand, grusigare mot söder.	-
184	13,83	0,35	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,25 m, botten av siltig sand med småsten. Plogspår i botten.	-
185	15,29	0,60	Torv, siltig mylla ca 0,4 m enstaka kolstänk. Undergrunden utgörs av sandig morän med stenar, större stenar i dess södra del.	-
186	17,56	0,45	Innehåller hård 514 som framkom i botten av myllan. Utökning gjordes för att få fram hårdens totala utbredning. Torv, siltig mylla ca 0,25–0,35 m. Undergrunden utgörs av sand med småsten i.	514
187	15,43	0,45	Torv, siltig mylla ca 0,4–0,35 m. Undergrunden utgörs av sand med småsten i.	-
188	14,86	0,40	Torv, siltig mylla ca 0,25 m. Undergrunden utgörs av sand med småsten.	-
189	16,15	0,60	Torv, siltig mylla ca 0,2–0,35 m. Undergrunden utgörs av sand med småsten i	-
190	19,38	0,30	Torv, siltig mylla ca 0,2 m. Undergrunden utgörs av sand med småsten i.	-
191	20,19	0,35	Torv, siltig mylla ca 0,25–0,3 m. Undergrunden utgörs av sand med småsten i.	-
192	14,63	0,40	Torv, siltig mylla ca 0,25–0,3 m. Undergrunden utgörs av sandig morän. Fynd av porslin.	-

Bilaga 1. Schaktbeskrivning, forts.

Nr	Area (m ²)	Höjd/djup, max (m)	Observationer	Anläggningar
193	13,11	0,30	Torv, siltig mylla ca 0,2–0,25 m. Enstaka kolstänk. Undergrunden utgörs av sand med småsten i.	-
194	15,78	0,40	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,2 m, botten av siltig sand med småsten.	-
195	14,97	0,70	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,2–0,6 m, botten av siltig sand med småsten. Odlingjord i sluttning mot SO.	-
196	14,26	0,30	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,1–0,15 m, botten av grusig morän med skiffer.	-
197	12,53	0,40	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,3 m, botten av grusig morän med skiffer. Fynd av taktegel och porslin.	-
198	14,09	0,30	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15–0,2 m, botten av siltig sand med småsten.	-
199	15,78	0,35	0,1 m torv, därunder siltig mylla 0,15 m, botten av grusig silt med småsten. Enstaka tegel och porslin.	-
200	30,42	0,25	Torv, silt 0,1–0,25 m. Enstaka lösa stenar. Undergrunden togs ej fram. Bitvis togs endast torven bort, då 518 framkom direkt under denna.	518, 521
201	28,07	0,25	Torv, silt 0,1–0,25 m. Enstaka lösa stenar. Undergrunden togs ej fram. Bitvis togs endast torven bort, då 519 och 520 framkom direkt under denna.	519, 520
202	14,60	0,30	Torv, silt 0,1–0,25 m. Enstaka lösa stenar. Undergrunden togs delvis fram, och bestod av grusig morän. Bitvis togs endast torven bort, då 524 framkom direkt under denna.	524
203	14,51	0,35	Torv, mylla ca 0,2 m. Undergrunden utgörs av grusig morän med skiffer och småsten.	-
204	18,12	1,00	Torv, större stenar och mindre stenar (se beskrivning 517) i torr, siltigt lager minst 0,6 m djupt. Undergrunden togs ej fram. Bitvis togs endast torven bort, då 517 framkom direkt under denna.	-
205	18,46	0,30	Torv, lerblandad mylla ca 0,2–0,25 m. Undergrund utgörs av grusig morän. Fynd av hård 527 och slaggrop (hård) 528 i schaktets östra del.	527, 528
206	22,38	0,45	0,1 m torv, därunder lerig silt, ploglager 0,2–0,3 m, botten av brunrosa lera.	-

BILAGA 2. ANLÄGGNINGSBESKRIVNING

Nr	Anläggningstyp	Längd x bredd (m)	Höjd (m)	Observationer	I schakt
500	Odlingsterrass	21x0,6–1,0	0,25	Något otydlig kant mellan odlad yta i väster och ej odlad i öster. Löper mellan två röjningsrösen	114
501	Röjningsröse	4,8x3,7	0,40	Höjd ca 0,4 m. Röset är uppbyggt på block, ett mindre och ett större. Stenarna täcktes av mossa, under denna låg siltig mylla. Närmast stenarna var myllan mörkbrun, ned mot de markfasta brun–ljusbrun. Mycket rötter. Förekomst av buteljglas. I dess SV del hittades även ett större slaggstycke, samt en större mängd mindre stycken i SO (se ritning). Samtliga i anslutning till de markfasta blocken, i den mörka myllan. Sektion lades genom röset, och profil ritades.	-
502	Stenterrass	60x3,2	0,4–0,5	Tydlig kant av stora rundade stenar som avgränsade en hylla i NV. Långsträckt. Stenfri odlad mark nedanför och boplatzlager (?) ovanför. Ligger ovanpå 503	115
503	Brukninglager	3,22x1,6	0,15	Mylligt lager vid stenterrass 502. Lucker, mörkbrun siltig och sandig mylla som täcktes av stenar i terrassen 502. Fynd av stora tunga slagg, skällor och keramik.	115
505	Odlingsterrass	100x3,0–4,5	0,25–0,45	Långsträckt i Ö–V riktning.	116, 117
506	Odlingslager	Ej avgränsat	0,1–0,3	Mylligt, fint odlingslager. Enstaka stenar.	116, 117
507	Röjsten	-	-	Röjd sten från åkeryta i S upplagd mot terrass 505.	116
508	Odlingslager	Ej avgränsat	0,2–0,4	Mörkbrun mylla, kompaktare och tyngre än lager 506	117
509	Härd	0,72 m i diam	0,14	Sotig silt med skärvig, skörbränd och rundad sten, knytnävsstora. Mer sot och kol mot botten.	120
510	Härd	0,66x0,59	0,16	Brunsvart kolbemängd sandig silt, mot botten större förekomst av kol. Metallsök gav inget utslag förutom de slaggbitar som låg i ytan. Enstaka stenar synliga i ytan 0,04–0,14 m stora.	145
511	Brukninglager	1,74x1,3	Ej undersökt	Sot och kol i ytan kring härd 510. Utspritt. Tunt oregelbundet.	145
512	Röjningsröse?	3,2x2,6	0,25	Gles med blandat stenmaterial där de mindre stenarna (0,16x0,13–0,25x0,17 m) centerade till den östra delen. I dess västra-sydvästra del mycket glest och främst större stenar (ca 0,47x0,45–0,27x0,22 m). Oklar funktion, naturlig stenkoncentration eller odlingssten som täckts över i samband med brukning av marken.	150
514	Härd	0,84 m i diam	Ej undersökt	Sot, kol och skörbränd och skärvig sten. Lite uttrakad mot söder. Direkt under ploglagret.	186
516	Stenblock med gropar	-	-	Diabasblock med tre gropar i sydsydvästra änden. Grop 1 var 85 mm i diameter och 45 mm djup. Grop 2 var 80 mm i diameter och 34 mm djup. Grop 3 var 71 mm i diameter och 27 mm djup. Berget har krackelerat och spruckit loss kring groparna. Djupa och skarpa. Oklar ålder. Ej skålgropar.	-
517	Röjningsröse	10,5 m i diam	0,4–0,8	Överst stora stenarna ca 0,4–0,8 m, mycket stenar i NV ned mot åkern. Ej brukat på västra sidan på senare år. Under de större, lite lösa stenarna i ytan fanns småstenar ca 0,1x0,1 m. Under dessa mer rundade, lite större stenar ca 0,25x0,15–0,4x0,3 m. Vid schaktning genom anl påträffades ett stort, markfast block i mitten 0,9x1,15 m. Upp mot detta låg många små, 0,1–0,2 m stora stenar och ovan dessa större stenmaterial. Blocket är ursprunget. Fyllning mellan stenarna av sandig mylla och skiffersmul. Runt kanten i V och NV en rad större stenar 0,4x0,4–0,3x0,7 m stora. I åkerjorden som låg upp mot dessa påträffades en bit av ett kritpipsskaft.	204
518	Grav/stensättning	Ej avgränsad	0,4	Stenpackning av 0,07–0,43 m st stenar. I slutning mot SV. En del röjsten längst ned mot stenfri yta i S, lösa kanter. Fast stenpackning med otydlig form, skadad av nedgrävning i Ö. Stenar från nedgrävningen ligger löst ovanpå. Flera patroner i ytan. Ev skada i SÖ kanten. Ingen avgränsning mellan denna och 519, kan utgöra en och samma anläggning.	200

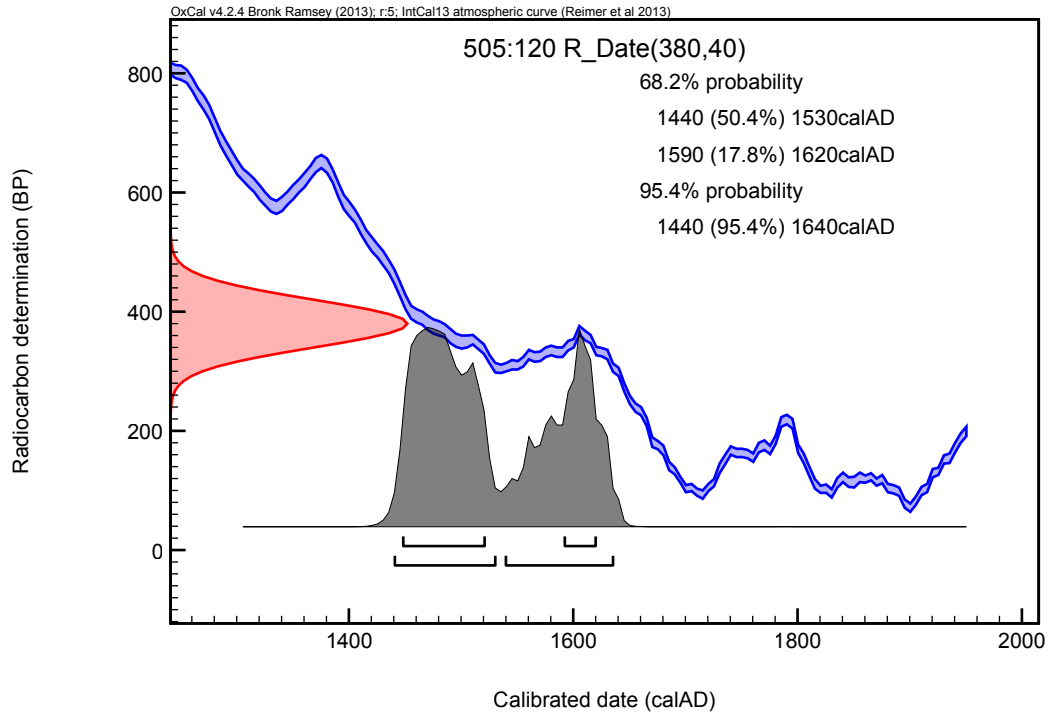
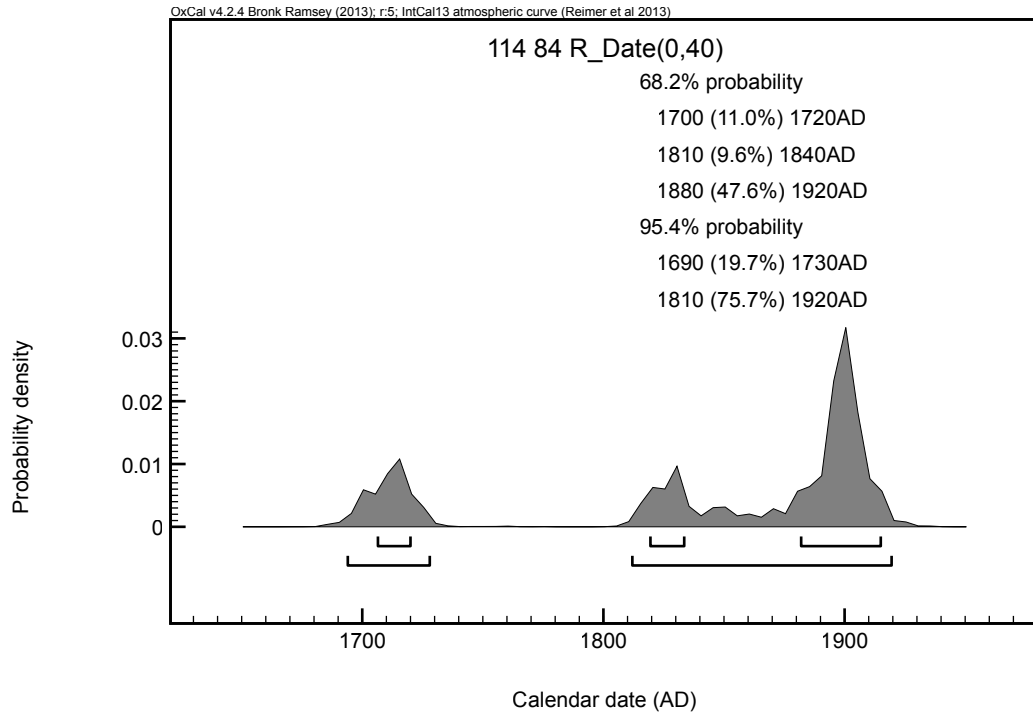
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivning, forts.

Nr	Anläggningstyp	Längd x bredd (m)	Höjd (m)	Observationer	I schakt
519	Grav/stensättning	Ej avgränsad	0,4	NV kanten består av naturstenar 0,2x0,4–0,3x0,6 m stora lagda med flatsidan utåt. En större tresidig sten i N hörnet 0,4x0,6 m. NÖ kanten är slarvigare lagd med mer oregelbundna stenar, kanske utrasade i slutningen. Man kan ana en inre rundad kantkedja i NV delen. Tillsynes helt fylld med rundade stenar. Ingen avgränsning mellan denna och 518, kan utgöra en och samma anläggning.	201
520	Grav/stensättning	Ej avgränsad	0,45	Rund. Ett lager med mindre sten i ytan, 0,08–0,15 grävdes bort med maskin, därunder en fast stenpackning med 0,1–0,45 m stora stenar. Vid schaktningen avlägsnades också två större stenar ca 0,5x0,3 m, ute i kanten, ev del av kantkedja. Beväxt med björkar och hasselbuskar. I södra kanten fanns ett metallrör fastgjutet i betong och sten, nedgrävt i anl. Oklar storlek, dock minst 9 m i diam	201
524	Grav/hög	Ej avgränsad	0,70	Tydlig stenpackning av 0,1–0,45 m stora stenar anlagd på krönet till en brant åkerholme. Ingen tydlig kantkedja men antydning till brätte. Svårt att avgöra höjden på grund av krönläget men minst 0,7 m. Ej helt framtagna, dock minst 12 m i diam.	202
525	Härd	0,55 m i diam	0,16	Sot, kol enstaka sten och en större sten i mitten 0,17x0,9 m stor.	145
526	Husgrund/mur	4x3,5	1,0	Välvd, överväxt och övermossad, byggd av stenar ca 0,4–0,8 m stora. I västra hörnet löper en stenmur mot väster utmed ån. Muren är byggd av 0,4–0,6 m stora stenar. Byggnadens läge tyder på att det är en kvarn eller liknande. Finns på 1700-talskartan.	-
527	Härd	1,9x0,99	Ej undersökt	Oregelbunden yta med sot, kol och enstaka stenar ca 0,1x0,1 m. Ej fullständigt framtagna, fortsätter in i norra schaktväggen.	205
528	Härd/blästugn	0,57	Ej undersökt	Cirkelrund med sot, kol och rikligt med tung och glasartad slagg.	205

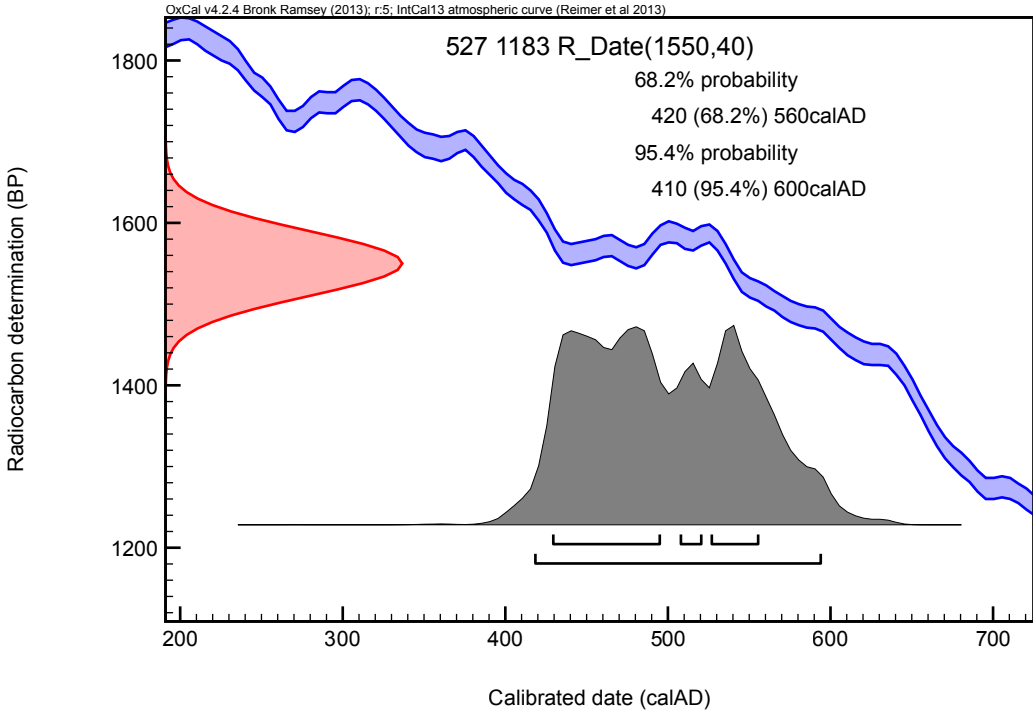
BILAGA 3. FYND

Fyndnr	Klass	Objekt	Subklass	Definition	Antal	Vikt (g)	Medel-X	Medel-Y	Medel-Z
501:88:1	Avfallsmaterial	Slagg	-	Metallframställning	22	477,40	429 967,20	6 473 037,63	235,19
501:88:2	Avfallsmaterial	Slagg	-	Metallframställning	1	989,90	429 967,20	6 473 037,63	235,19
503:104:1	Husgeråd	Kärl	Svartgods	Keramik	3	21,20	429 937,04	6 473 046,95	238,56
503:104:2	Avfallsmaterial	Slagg	Bottenskålla	Smideshantverk	1	675,50	429 937,04	6 473 046,95	238,56
503:104:3	Avfallsmaterial	Slagg	-	Metallframställning	1	655,40	429 937,04	6 473 046,95	238,56
503:104:4	Avfallsmaterial	Slagg	-	Smideshantverk	8	748,50	429 937,04	6 473 046,95	238,56
510:1030:1	Avfallsmaterial	Slagg	-	Metallframställning	7	199,50	429 858,83	6 472 784,90	222,22
528:1182:1	Avfallsmaterial	Slagg	-	Metallframställning	9	363,90	429 847,28	6 472 828,11	225,23

BILAGA 4. ¹⁴C-ANALYS

Bilaga 4. ¹⁴C-analys, forts.

BILAGA 5. METALLDETEKTERING

Plats: Våmb, Skövde kommun

Datum: 2015-10-21 och 2015-10-22

Arkeolog: Ida Söderström, Arkeologikonsult

Inledning

Med anledning av planerad utökning av täktområde inom fastigheten Våmb 30:10 har Arkeologikonsult utfört en arkeologisk utredning i Våmb strax sydväst om Skövde. Inom ramen för utredningen metall-detekterades utvalda ytor inom tre områden: Våmb 7:1–2, Våmb 52:1 och ett större område med åkermark (objekt F).

Utförande

Metalldetekteringen utfördes av en arkeolog under två arbetsdagar i oktober, totalt 16 timmar.

Detekteringen genomfördes under gynnsamt väder. Det var därtill bra detekteringsförhållanden utan vidare störande bakgrundsmagnetism.

Vid detekteringen markerades utslag för metall med gulpinne och samtliga mättes in med GPS med nätverks-RTK. Efter samråd med projektledare grävdes ett urval av utslagen.

Teknisk utrustning

Vid arbetet användes en metalldetektor av märke Minelab Safari samt en pinpointer XPointer från Guldström.

Metalldetekteringen skedde utan diskriminering.

Resultat

Våmb 7:1–2

Området bestod av två tidigare registrerade stensättningar Våmb 7:1–2 (anläggning 520 och 518), samt en ny möjlig stensättning (anläggning 519) belägna på ett sly- och trädbeväxt åkerimpediment (figur 1). Metalldetektering genomfördes med överlappande sökstråk, inom det maskingrävda schaktet för anläggningarna. Markbeskaffenheten bestod av lera.

Gällande anläggning 519 och 520 fanns ingen indikation av metall. Gällande anläggning 518 fanns tre utslag av metall. Den ena var strax utanför anläggningen i söder och utgjordes av en spik. De övriga två (518:762–763) låg i stenpackningen och grävdes därav ej. Vid schaktningen påträffades därtill tre patronhylsor.

Figur 1. Utsikt från impedimentet med Våmb 7:1–2 och den nya anläggningen 519. Foto från S.

Figur 2. Området för metalldetektering inom Våmb 52:1 hade tät vegetation. Foto från N.

Våmb 52:1

Området utgjordes av fossil åkermark med tät vegetation av främst snårig sly (figur 2). Den täta vegetationen var ej optimal för metalldetektering. Detektering genomfördes inom det ca 3x7 meter stora schakt som grävdes vid en möjlig järnframställningsplats, och med en sökradie på ca 8x9 meter runt detta schakt. Utslag av metall fanns på fyra punkter och utgjordes av spik, krampa, järntråd och en mindre bit slagg (1:1025–1026, 1:1028, 503:1027). Fynden påträffades på ett djup av 0,05–0,35 meter.

Fyndet av slagg påträffades inom det grävda schaktet och framkom på ca 0,35 meters djup (varav ca 0,25 meter vegetation som redan var bortschaktad). Med detta som resultat är bedömningen att området bör avtorvas för att det ska finnas möjlighet att med metalldetektor hitta fler spår efter järnframställning.

Samtliga fynd mättes in med GPS med nätverks-RTK, och på grund av tät vegetation med felmarginal upp till 0,6 meter. Markbeskaffenheten bestod av morän.

Område med åkermark (objekt F)

Området för metalldetektering utgjordes av åkermark i sydsluttning (figur 3), med markbeskaffenhet av grusig morän. Vid schaktning påträffades

en grop med slagg (anläggning 510), och detektering bedömdes i samråd med projektledare lämplig i dess närområde för att hitta fynd efter liknande anläggningar. Metalldetektering genomfördes med överlappande sökstråk inom en yta av 10x35 meter nord/öst om gropen. Utslag av metall var högre än förväntat med totalt 86 punkter (1:675–760). Ett urval av dessa (1:749–760) grävdes, och utgjordes av patronhylsa, hästkosöm, järnten, möjligt beslag av järn och spikar. Fynden påträffades på ett djup av 0,02–0,1 meter. Bör här nämnas att gropen framkom på ett djup av ca 0,2 meter.

Figur 3. Åkermark. Till vänster i bild syns schaktet med grop 510 och den yta som metallsöktes. Foto från NO.

Rapporter från Arkeologikonsult 2016:2941